

KRAUJO DONORŲ REGISTRO 2022 M. DUOMENYS

Parengė:

Svetlana Bogdanova, el. p. svetlana.bogdanova@hi.lt, tel. (8 5) 212 3913;

Aušra Krupskienė, el. p. ausra.krupskiene@hi.lt, tel. (8 5) 212 3913.

PASTABA. Cituojant ar kitaip naudojant šiame leidinyje esančią informaciją, prašome nurodyti jos šaltinį.

Higienos institutas

Studentų g. 45A, LT-08107 Vilnius

Tel. (8 5) 262 4583

Faksas (8 5) 262 4663

El. paštas institutas@hi.lt

www.hi.lt

TURINYS

Ižanga.....	3
Sąvokos.....	4
1. Registro duomenys apie įregistruotus ir išregistruotus asmenis.....	6
2. Duomenys apie kraujo donorus	6
2.1. Kraujo donorų aktyvumas.....	9
2.2. Kraujo donoriai pagal lytį ir amžiaus grupes	11
2.3. Vienkartiniai, nuolatiniai ir pakartotiniai donoriai	13
2.4. Pirmakarčiai kraujo donoriai.....	15
3. Donacijos Lietuvoje.....	17
3.1. Donacijos savivaldybėse.....	18
3.2. Donacijos ir jų rūšys kraujo donorystės įstaigose.....	20
3.3. Donacijos pagal kraujo donorų amžių ir lytį	22
3.4. Atlygintinos ir neatlygintinos donacijos	24
4. Kraujo donorystės laikinas atidėjimas ir uždraudimas	25
4.1. Kraujo donorystės laikino atidėjimo atvejai ir priežastys.....	26
4.2. Kraujo donorystės uždraudimo atvejai ir priežastys.....	27
5. Kraujo donorų ištyrimas dėl infekcijų	28
5.1. Patvirtinti infekcijų žymenys	28
5.2. Infekcijų pasiskirstymas tarp kraujo donorų.....	30
Literatūra	34

Ižanga

Kraujo donorų registro (toliau – Registras) paskirtis – registruoti Lietuvos Respublikos kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorus (toliau – kraujo donoriai), rinkti, kaupti, apdoroti, sisteminti, saugoti ir teikti fiziniams bei juridiniams asmenims Registro duomenis ir dokumentus, atlikti kitus Registro duomenų tvarkymo veiksmus. Registre duomenys apie šalies kraujo donorus ir atliktas donacijas kaupiami nuo 2012 m. birželio 1 d.

Pagrindinis Registro tvarkytojas – Higienos institutas, kiti Registro tvarkytojai – licencijuotos kraujo donorystės įstaigos (toliau – KDI): VšĮ Nacionalinis kraujo centras, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė VšĮ Kauno klinikos.

Leidinyje pateikta Registro 2022 m. statistinė informacija apie šalies kraujo donorus (pagal lytį, amžiaus grupes, pasiskirstymą savivaldybėse, atliktų donacijų skaičių, tam tikrų kraujo tyrimų rezultatus ir kt.) ir atliktas donacijas (pagal donorų lytį bei amžių, pasiskirstymą savivaldybėse, atlygintinumą, laikino atidėjimo ir uždraudimo priežastis ir kt.). Rodiklių palyginimui naudojami pastarųjų penkerių metų Registro duomenys.

Sąvokos

1. **Donacija** – kraujo ar jo sudėtinių dalių davimas.
2. **Kraujo donoras** – sveikas asmuo, kurio sveikatos būklė atitinka Sveikatos apsaugos ministerijos nustatytus reikalavimus, savanoriškai duodantis kraujo ar kraujo sudėtinių dalių (toliau – kraujas).
3. **Kraujo donorystės įstaiga** – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka licencijuota valstybės asmens sveikatos priežiūros viešoji įstaiga ar jos padalinys, atsakingi už kraujo ar jo komponentų surinkimą ir ištyrimą, neatsižvelgiant į tai, kokiam tikslui bus naudojamas kraujas ar jo komponentai, ir už kraujo ir jo komponentų surinkimą, ištyrimą, perdirbimą, laikymą ir paskirstymą, jeigu kraujas ir jo komponentai naudojami transfuzijai, arba Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka licencijuota įmonė, atsakinga už plazmos, naudojamos tik kaip pradinė medžiaga vaistiniams preparatams gaminti, surinkimą ir ištyrimą. Į šią sąvoką neįeina ligoninių kraujo bankai.
4. **Nuolatinis donoras** – asmuo, reguliariai (ne rečiau kaip 2 kartus per paskutinius 24 mėn., iš kurių 1 kartą per paskutinius 12 mėn.) duodantis kraujo ar jo sudėtinių dalių.
5. **Pakartotinis donoras** – asmuo, kuris ataskaitiniu laikotarpiu kraujo davė vieną kartą, o prieš tai donavo anksčiau nei prieš 24 mėnesius, skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos.
6. **Pirmakartis donoras** – asmuo, ataskaitiniu laikotarpiu kraujo ar jo sudėtinių dalių davęs pirmą kartą gyvenime, nepriklausomai nuo to, kiek kartų donavo vėliau ataskaitiniu laikotarpiu.
7. **Vienkartinis donoras** – asmuo, ataskaitiniu laikotarpiu kraujo ar jo sudėtinių dalių davęs pirmą kartą gyvenime ir tik vieną kartą ataskaitiniu laikotarpiu.
8. **Pirminė donacija** – kraujo ar jo sudėtinių dalių davimas pirmą kartą gyvenime.
9. **Pakartotinė donacija** – ne pirmą kartą gyvenime duodamas kraujas ar jo sudėtinės dalys.
10. **Registre įregistruoti asmenys** – asmenys, kurių asmens duomenys ataskaitiniu laikotarpiu įrašyti į Registro duomenų bazę, jiems suteikiant identifikavimo numerį.
11. **Registre užregistruoti asmenys** – Registre įregistruoti asmenys, ataskaitiniu laikotarpiu davę kraujo arba medicininės atrankos metu donorystė jiems buvo atidėta arba uždrausta.
12. Apsirūpinimo krauju šalyje rodikliai:

$$12.1. \text{ Donorų skaičius, tenkantis } 1000 \text{ gyventojų} = \frac{\text{Donorų skaičius}}{\text{Vidutinis metinis gyventojų skaičius}} \times 1000$$

$$12.2. \text{ Donacijų skaičius, tenkantis 1000 gyventojų} = \frac{\text{Donacijų skaičius}}{\text{Vidutinis metinis gyventojų skaičius}} \times 1000$$

13. Kraujo donorų aktyvumo rodikliai:

$$13.1. \text{ Vidutinis donacijų skaičius, tenkantis vienam kraujo donorui} = \frac{\text{Donacijų skaičius}}{\text{Donorų skaičius}}$$

$$13.2. \text{ Donacijų skaičius, tenkantis 1000 kraujo donorų} = \frac{\text{Donacijų skaičius}}{\text{Donorų skaičius}} \times 1000$$

14. Infekcijų (sifilio, hepatitų C ir B, ŽIV) žymenų dažnis – per ataskaitinį laikotarpį patvirtintų infekcijų žymenų skaičius, tenkantis 100 000 donorų. Šis rodiklis skaičiuojamas atskirai tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių donorų.

$$d = \frac{A}{D} \times 100000,$$

kur:

d – patvirtintų konkrečios infekcijos žymenų dažnis konkrečioje donorų populiacijoje;

A – per ataskaitinį laikotarpį patvirtintų infekcijų žymenų skaičius konkrečioje donorų populiacijoje;

D – per ataskaitinį laikotarpį užregistruotų donorų skaičius konkrečioje populiacijoje.

1. Registro duomenys apie įregistruotus ir išregistruotus asmenis

Registre įregistruoti asmenys – asmenys, kurių asmens duomenys įrašyti į Registro duomenų bazę, jiems suteikiant identifikavimo numerį. 2022 m. Registre įregistruoti 14 243 asmenys (2021 m. – 13 032 asmenys), išregistruoti 647 asmenys, jų duomenis perkėlus į Registro duomenų bazės archyvą (2021 m. – 717 asmenų). Nuo duomenų kaupimo Registre pradžios (2012 m. birželio 1 d.) iki 2022 m. gruodžio 31 d. Registre įregistruoti 289 613 asmenys (1 lentelė).

1 lentelė. Registre įregistruoti ir išregistruoti asmenys

Rodiklio pavadinimas	Absoliutus skaičius	
	2021 m.	2022 m.
Įregistruotų asmenų skaičius (nuo 2012-06-01 iki atitinkamų metų pabaigos)	275 370	289 613
Įregistruotų asmenų skaičius	13 032	14 243
Išregistruotų asmenų skaičius*	717	647

* Mirę asmenys, kurių duomenys perkelti į Registro duomenų bazės archyvą

2. Duomenys apie kraujo donorus

Registre užregistruoti asmenys – asmenys, per ataskaitinį laikotarpį davę kraujo ar kraujo sudėtinių dalių (t. y. kraujo donoriai), ir asmenys, kuriems medicininės atrankos metu donorystė atidėta arba uždrausta.

Kraujo donoriai pagal kraujo davimo dažnumą ir periodiškumą skirstomi į vienkartinius, pakartotinius ir nuolatinus. *Vienkartiniais* donoriais laikomi donoriai, kurie ataskaitiniu laikotarpiu kraujo davė pirmą kartą gyvenime ir vienintelį kartą ataskaitiniu laikotarpiu, *pakartotiniais* – donoriai, kurie ataskaitiniu laikotarpiu kraujo davė vieną kartą, o prieš tai donavę anksčiau nei prieš dvejus metus, skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos, *nuolatiniais* – donoriai, kurie kraujo davė reguliariai (ne rečiau kaip du kartus per paskutinius dvejus metus, iš kurių vieną kartą per paskutinius 12 mėn., skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos). *Pirmakarčiais kraujo donoriais* laikomi asmenys, kurių pirmoji donacija gyvenime buvo ataskaitiniu laikotarpiu, nepriklausomai nuo to, kiek kartų jie donavo vėliau per šį laikotarpį. Pirmakarčių donorų imtį sudaro visi vienkartiniai ir dalis nuolatinių donorų.

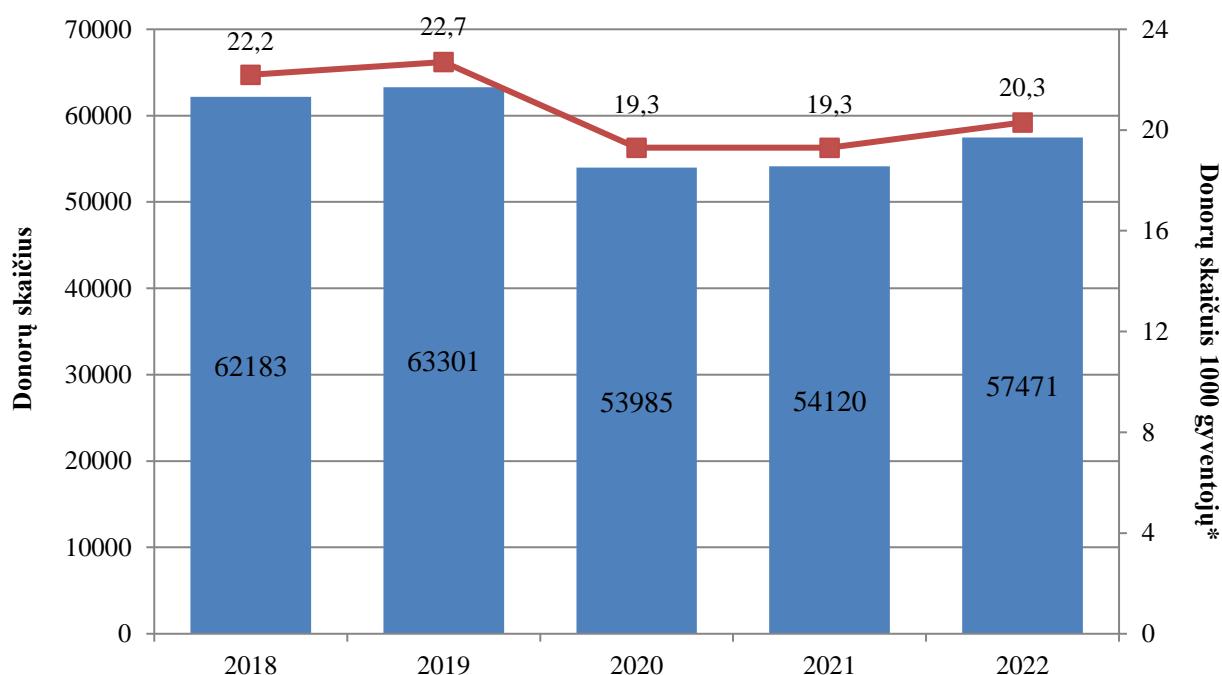
Nuo duomenų kaupimo Registre pradžios (2012 m. birželio 1 d.) iki 2022 m. gruodžio 31 d. Registre užregistruoti 246 532 kraujo donoriai. 2022 m. Registre užregistruoti 63 876 asmenys, pageidaujantys duoti kraujo ar kraujo sudėtinių dalių, iš kurių kraujo ar jo sudėtinių dalių davė 57 471 asmuo – 1000-čiui šalies gyventojų teko 20,3 kraujo donorų (2021 m. – 19,3/1000

gyventojų). Iš visų 2022 m. užregistruotų donorų penktadalis jų (11 658 donoriai) buvo pirmakarčiai (4,1/1000 gyventojų) (2 lentelė).

2 lentelė. 2022 m. Registre užregistruoti asmenys

Rodiklio pavadinimas	Abs. sk.	Rodiklis 1000 gyventojų
Asmenų, pageidaujančių duoti kraujo ar kraujo sudėtinių dalių, skaičius	63 876	22,6
Kraujo donorų skaičius, iš viso	57 471	20,3
Iš jų:		
vienkartiniai donoriai	9 160	3,2
nuolatiniai donoriai	38 756	13,7
pakartotiniai donoriai	9 555	3,4
Pirmakarčiai kraujo donoriai	11 658	4,1

Donorų skaičius, tenkantis 1000-čiui gyventojų, parodo šalies gebėjimą apsirūpinti krauju bei jo komponentais. Šio rodiklio pokytis 2018–2022 m. pavaizduotas 1 pav.

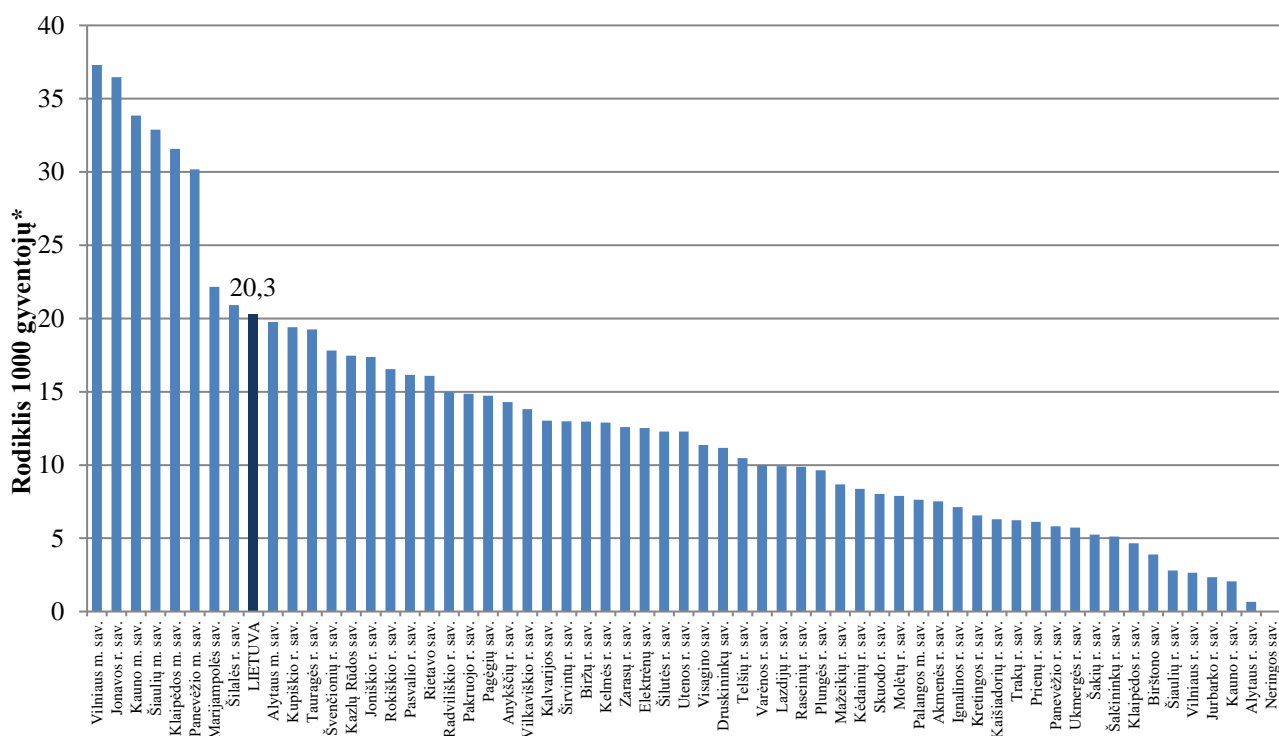

1 pav. Kraujo donorų skaičius 2018–2022 m.

*Vidutinis gyventojų skaičius atitinkamais metais

Didžiausiu donorų skaičiumi, tenkančiu 1000 savivaldybės gyventojų, išsiskyrė šios savivaldybės: Vilniaus m. (37,3/1000 gyventojų), Jonavos r. (36,5/1000 gyventojų), Kauno m. (33,8/1000 gyventojų), Šiaulių m. (32,9/1000 gyventojų), Klaipėdos m. (31,6/1000 gyventojų) ir Panevėžio m. (30,2/1000 gyventojų). Šių savivaldybių rodikliai gerokai viršijo bendrą Lietuvos rodiklį (20,3/1000 šalies gyventojų). Mažiausias rodiklis Jurbarko r. (2,3/1000 gyventojų),

Kauno r. (2,1/1000 gyventojų) ir Alytaus r. (0,7/1000 gyventojų) savivaldybėse, o Neringos savivaldybėje donorų neužregistruota (2 pav., 3 lentelė).

2 pav. Kraujo donorų skaičius 1000 gyventojų Lietuvos savivaldybėse 2022 m.

*Vidutinis gyventojų skaičius savivaldybėje 2022 m.

3 lentelė. Donorų skaičius Lietuvos savivaldybėse 2022 m.

Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donorai		Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donorai	
		Abs. sk.	1000 gyv.			Abs. sk.	1000 gyv.
1.	Vilniaus m. sav.	21 442	37,3	22.	Vilkaviškio r. sav.	479	13,8
2.	Jonavos r. sav.	1 509	36,5	23.	Kalvarijos sav.	129	13,0
3.	Kauno m. sav.	10 165	33,8	24.	Širvintų r. sav.	193	13,0
4.	Šiaulių m. sav.	3 418	32,9	25.	Biržų r. sav.	293	13,0
5.	Klaipėdos m. sav.	4 877	31,6	26.	Kelmės r. sav.	324	12,9
6.	Panevėžio m. sav.	2 640	30,2	27.	Zarasų r. sav.	185	12,6
7.	Marijampolės sav.	1 207	22,2	28.	Elektrėnų sav.	299	12,5
8.	Šilalės r. sav.	448	20,9	29.	Šilutės r. sav.	473	12,3
9.	Alytaus m. sav.	1 024	19,7	30.	Utenos r. sav.	460	12,3
10.	Kupiškio r. sav.	313	19,4	31.	Visagino sav.	222	11,4
11.	Tauragės r. sav.	720	19,2	32.	Druskininkų sav.	223	11,2
12.	Švenčionių r. sav.	398	17,8	33.	Telšių r. sav.	412	10,5
13.	Kazlų Rūdos sav.	191	17,5	34.	Varėnos r. sav.	206	10,0
14.	Joniškio r. sav.	360	17,4	35.	Lazdijų r. sav.	176	9,9
15.	Rokiškio r. sav.	463	16,5	36.	Raseinių r. sav.	300	9,9
16.	Pasvalio r. sav.	363	16,1	37.	Plungės r. sav.	320	9,6
17.	Rietavo sav.	117	16,1	38.	Mažeikių r. sav.	449	8,7
18.	Radviliškio r. sav.	516	15,0	39.	Kėdainių r. sav.	385	8,4
19.	Pakruojo r. sav.	272	14,9	40.	Skuodo r. sav.	126	8,0
20.	Pagėgių sav.	106	14,7	41.	Molėtų r. sav.	133	7,9
21.	Anykščių r. sav.	325	14,3	42.	Palangos m. sav.	133	7,6

Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donorai	
		Abs. sk.	1000 gyv.
43.	Akmenės r. sav.	145	7,5
44.	Ignalinos r. sav.	102	7,1
45.	Kretingos r. sav.	246	6,6
46.	Kaišiadorių r. sav.	186	6,3
47.	Trakų r. sav.	206	6,2
48.	Prienų r. sav.	153	6,1
49.	Panevėžio r. sav.	206	5,8
50.	Ukmergės r. sav.	195	5,7
51.	Šakių r. sav.	137	5,2

Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donorai	
		Abs. sk.	1000 gyv.
52.	Šalčininkų r. sav.	152	5,1
53.	Klaipėdos r. sav.	288	4,7
54.	Birštono sav.	16	3,9
55.	Šiaulių r. sav.	114	2,8
56.	Vilniaus r. sav.	267	2,7
57.	Jurbarko r. sav.	58	2,3
58.	Kauno r. sav.	201	2,1
59.	Alytaus r. sav.	17	0,7
60.	Neringos sav.	0	0

Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) duomenimis, tam, kad šalis galėtų savarankiškai apsirūpinti krauju ir jo produktais, būtina, jog kraujo duotų 2–6 proc. šalies gyventojų. Lietuvoje 2022 m. kraujo ar jo sudėtinių dalių davė 2,0 proc. visų šalies gyventojų (2021 m. – 1,9 proc.).

2.1. Kraujo donorų aktyvumas

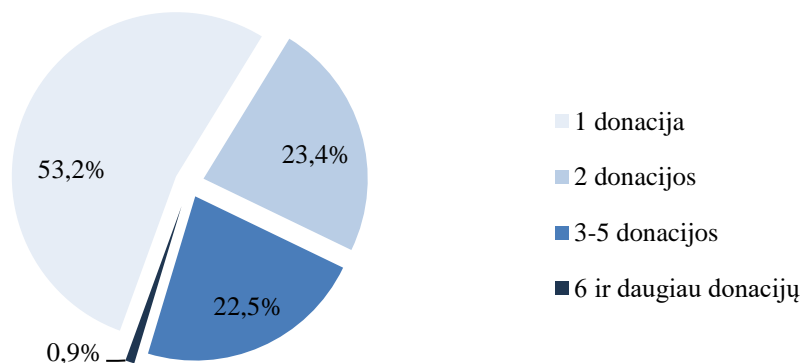
Kraujo donorų aktyvumo įvertinimo rodikliu laikomas donacijų, tenkančių vienam kraujo donorui, skaičius. 2022 m., kaip ir 2021 m., vienam donorui teko vidutiniškai 1,9 donacijos. Lietuvos kraujo donorystės įtaigose kraujo ir kraujo sudėtinių dalių paėmimo iš donorų kriterijai, davimo dozės ir dažnumas nustatyti vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-84 „Dėl kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorų sveikatos tikrinimo ir donorų kraujo ir kraujo sudėtinių dalių paėmimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Didesnis vienam kraujo donorui tenkančių donacijų skaičius per metus parodo ir didesnę kraujo donorų aktyvumą.

Registro duomenimis, 2022 m. 30 573 (53,2 proc.) donorai kraujo ar jo sudėtinių dalių davė vieną kartą, 13 457 (23,4 proc.) donavo 2 kartus, 1 447 (2,5 proc.) donorai – penkis kartus, o 105 (0,2 proc.) – 10 kartų ir dažniau, išlaikydami nustatytus minimalius laiko tarpus tarp donacijų (4 lentelė).

4 lentelė. Donorų ir jų donacijų skaičius 2022 m.

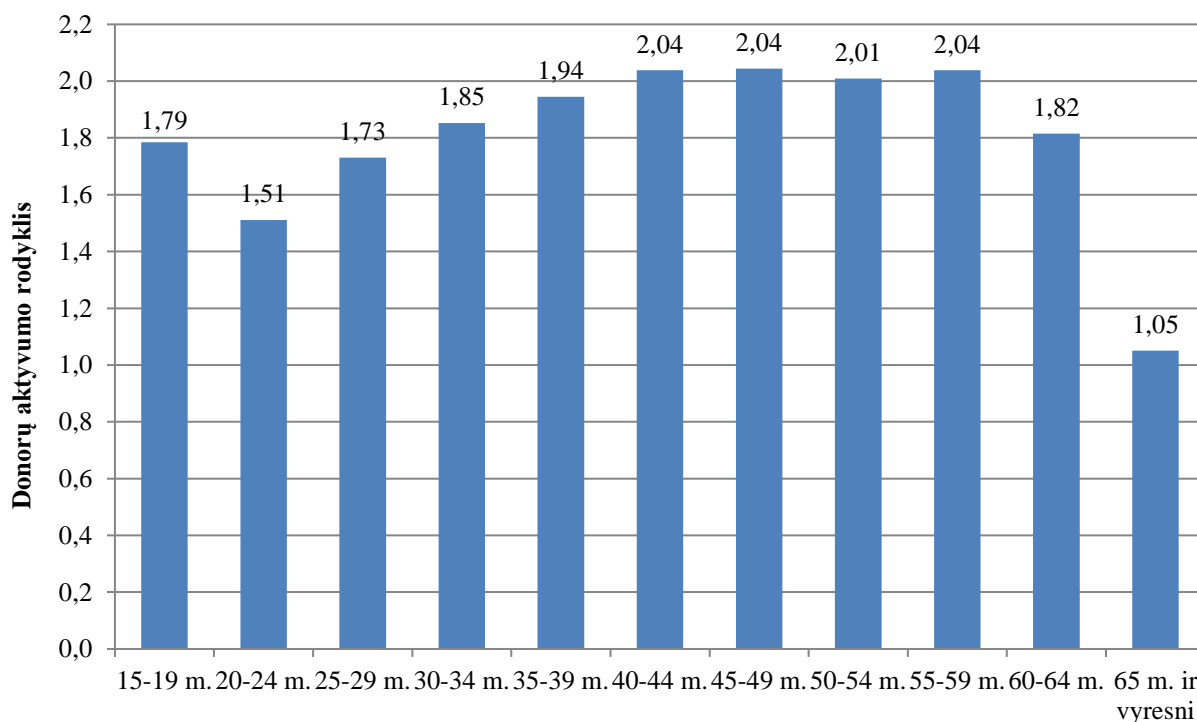
Donorų sk.	1	1	2	2	5	5	12	6	8	8	11	19	25	20	35	46	314	1 447	3 847	7 627	13 457	30 573
Donacijų sk.	26	23	22	20	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Apžvelgiant donorų procentinę pasiskirstymą pagal donacijų skaičių, 53,2 proc. visų donorų kraujo ar jo sudėtinių dalių davė 1 kartą, 23,4 proc. – 2 kartus, 6 kartus ir dažniau, išlaikant nustatytus minimalius laiko tarpus tarp donacijų, kraujo ar jo sudėtinių dalių davė 0,9 proc. donorų (2021 m. atitinkamai 52,6 proc., 23,6 proc. ir 1,0 proc.) (3 pav.).

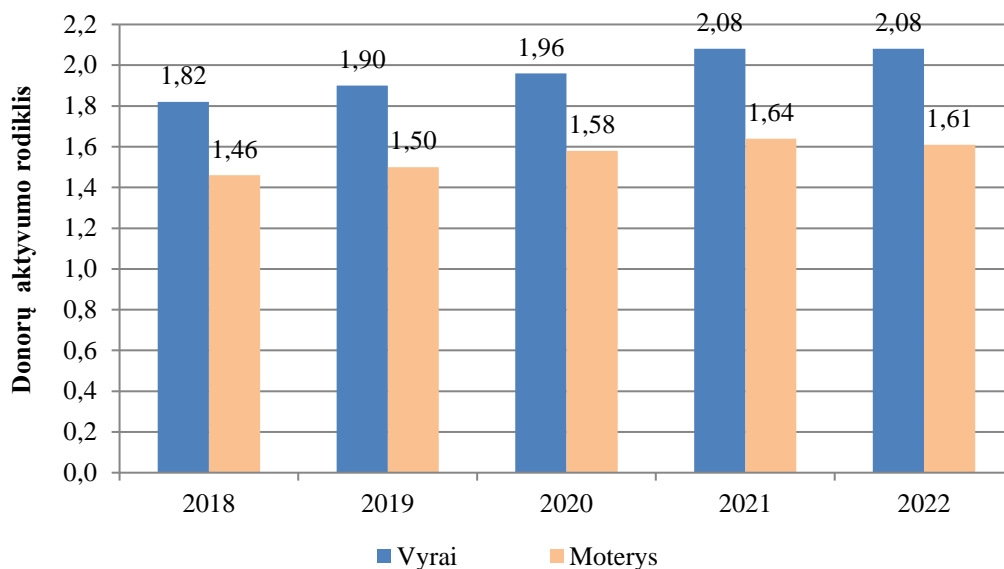
3 pav. Donorų pasiskirstymas pagal donacijų skaičių 2022 m. (proc.)

Donorų aktyvumo pagal amžiaus grupes analizė parodė, kad 2022 m., kaip ir 2021 m., aktyvesni buvo vyresnio amžiaus donoriai: dažniausiai donavo 40–44 m., 45–49 m. ir 55–59 m. amžiaus grupėms priklausantys donoriai (atitinkamai 12,9 proc., 11,1 proc. ir 4,7 proc. visų 2022 m. užregistruotų donorų): vienam šių amžiaus grupių donoriui teko vidutiniškai 2,04 donacijos. Toliau eina 50–54 m. (8,1 proc. visų donorų) ir 35–39 m. (14,6 proc. visų donorų) amžiaus donoriai, kuriems teko vidutiniškai 2,01 ir 1,94 donacijos (4 pav.).

4 pav. Donorų aktyvumas pagal amžiaus grupes 2022 m.

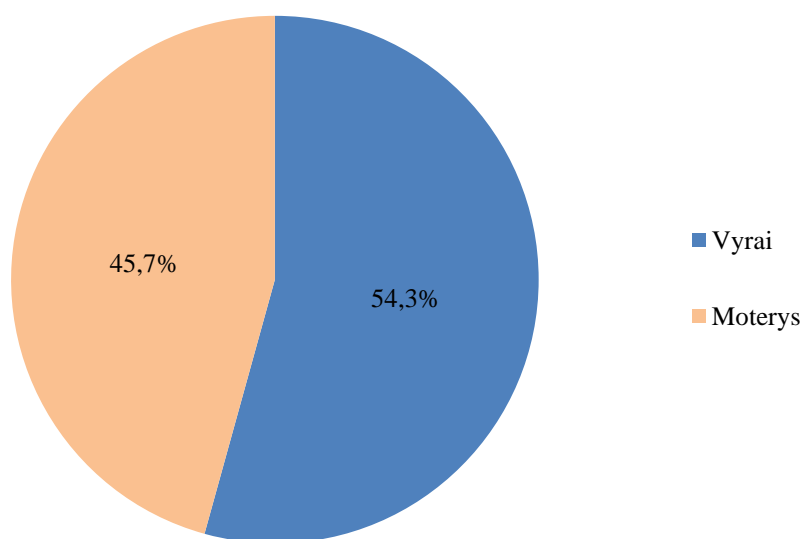
Analizuojant donorų pasiskirstymą pagal lytį, šalies kraujo donorystės įstaigose kraujo dažniau duoda vyrai. Pastarųjų penkerių metų (2018–2022 m.) duomenimis, donorų aktyvumas didėjo ir tarp vyrų, ir tarp moterų: vyrų donorų aktyvumo rodiklis padidėjo nuo 1,82 iki 2,08, o moterų – nuo 1,46 iki 1,61 (5 pav.)

5 pav. Donorų aktyvumas pagal lytį 2018–2022 m.

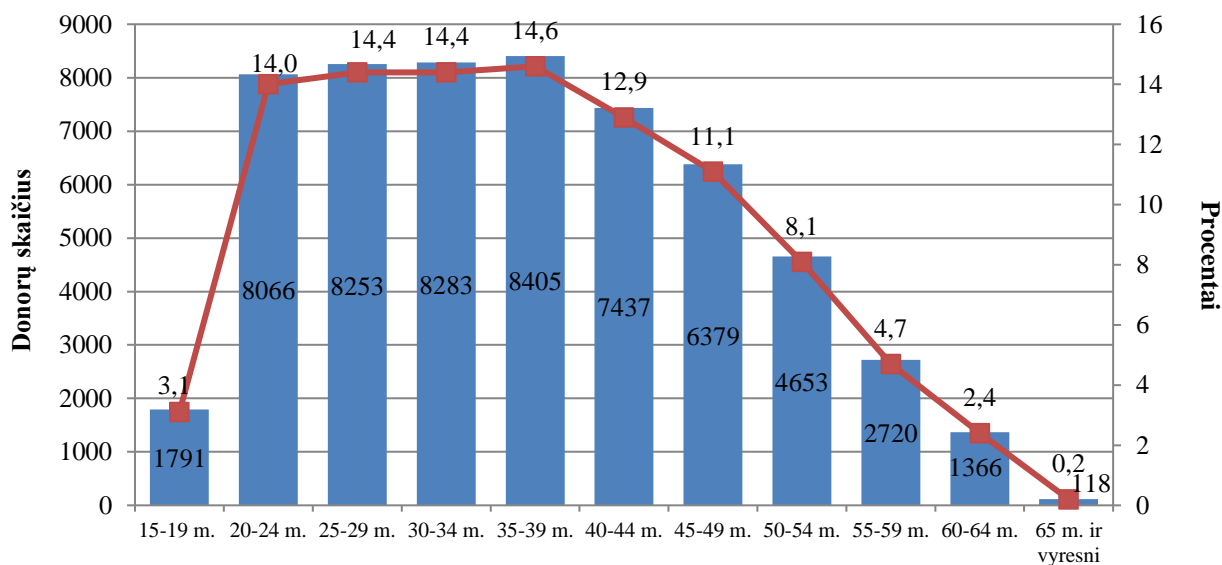
2.2. Kraujo donoriai pagal lytį ir amžiaus grupes

Tarp 2022 m. Registre užregistruotų donorų 54,3 proc. (31 228) sudarė vyrai ir 45,7 proc. (26 243) – moterys (2021 m. atitinkamai 54,4 proc. ir 45,6 proc.) (6 pav.).

6 pav. Kraujo donorų pasiskirstymas pagal lytį 2022 m. (proc.)

Daugiausiai donorų buvo 35–39 m. amžiaus, jie sudarė 14,6 proc. visų užregistruotų donorų (2021 m. – 14,0 proc.). Didėjant amžiui, donorų skaičius mažėja – 50–54 metų amžiaus donoriai sudarė 8,1 proc., o 60–64 metų amžiaus – 2,4 proc. visų donorų (7 pav.).

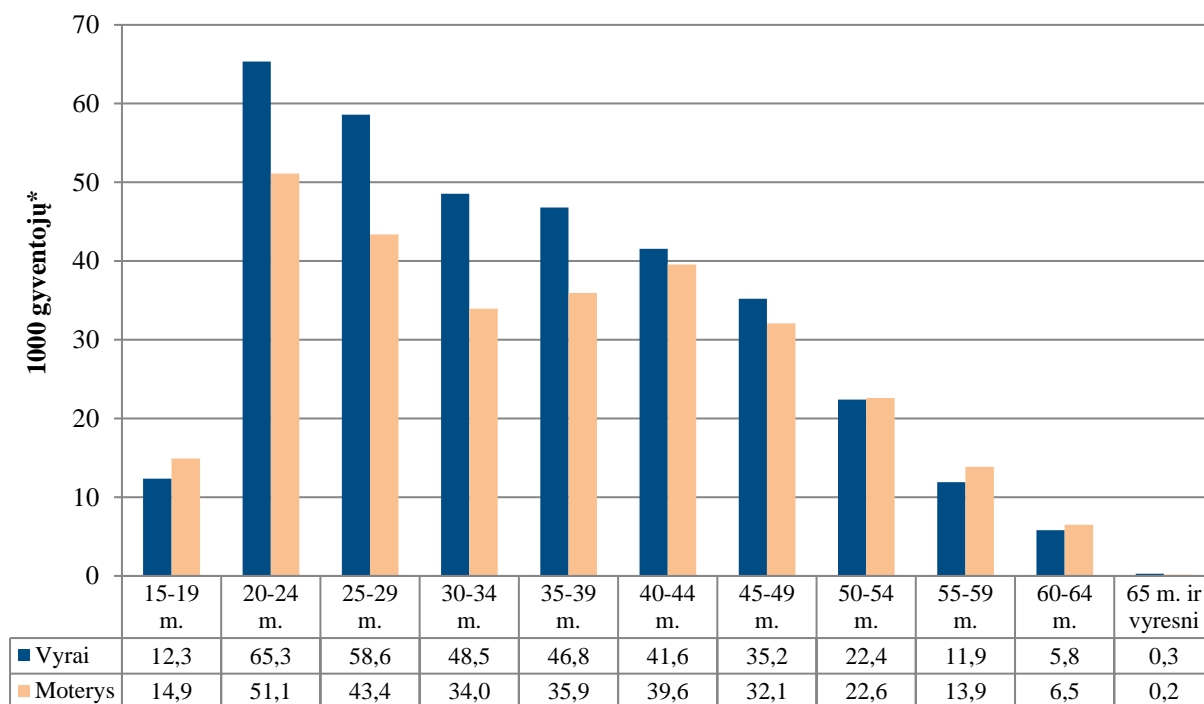
7 pav. Kraujo donorų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes 2022 m.

Analizuojant donorų pasiskirstymą pagal lytį ir amžių, daugiausiai buvo 30–34 m. amžiaus donorų vyrų (4 967 donoriai) ir 40–44 m. amžiaus moterų (3 587 donoriai). Moterų buvo daugiau nei vyrų pačioje jauniausioje amžiaus grupėje ir visose amžiaus grupėse nuo 50 metų (5 lentelė).

5 lentelė. Donorų skaičius pagal amžiaus grupes ir lytį 2022 m.

Amžius Lytis	15–19 m.	20–24 m.	25–29 m.	30–34 m.	35–39 m.	40–44 m.	45–49 m.	50–54 m.	55–59 m.	60–64 m.	65 m. ir >	Iš viso
Vyrai	829	4 632	4 836	4 967	4 850	3 850	3 259	2 216	1 166	570	53	31 228
Moterys	962	3 434	3 417	3 316	3 555	3 587	3 120	2 437	1 554	796	65	26 243
Iš viso	1 791	8 066	8 253	8 283	8 405	7 437	6 379	4 653	2 720	1 366	118	57 471

Lyginant donorų pasiskirstymą 1000-čiui gyventojų pagal lytį ir amžių, didžiausias rodiklis buvo 20–24 m. amžiaus grupėje: 1000-čiui šios amžiaus grupės Lietuvoje gyvenančių vyrų teko 65,3 donoriai, o 1000-čiui moterų – 51,1 donorės. Donorų vyrų rodiklis didesnis beveik visose amžiaus grupėse, išskyrus pačią jauniausią (15–19 m.) ir 50–54 m., 55–59 m. bei 60–64 m. amžiaus grupes (8 pav.).

8 pav. Kraujo donorų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes 2022 m.

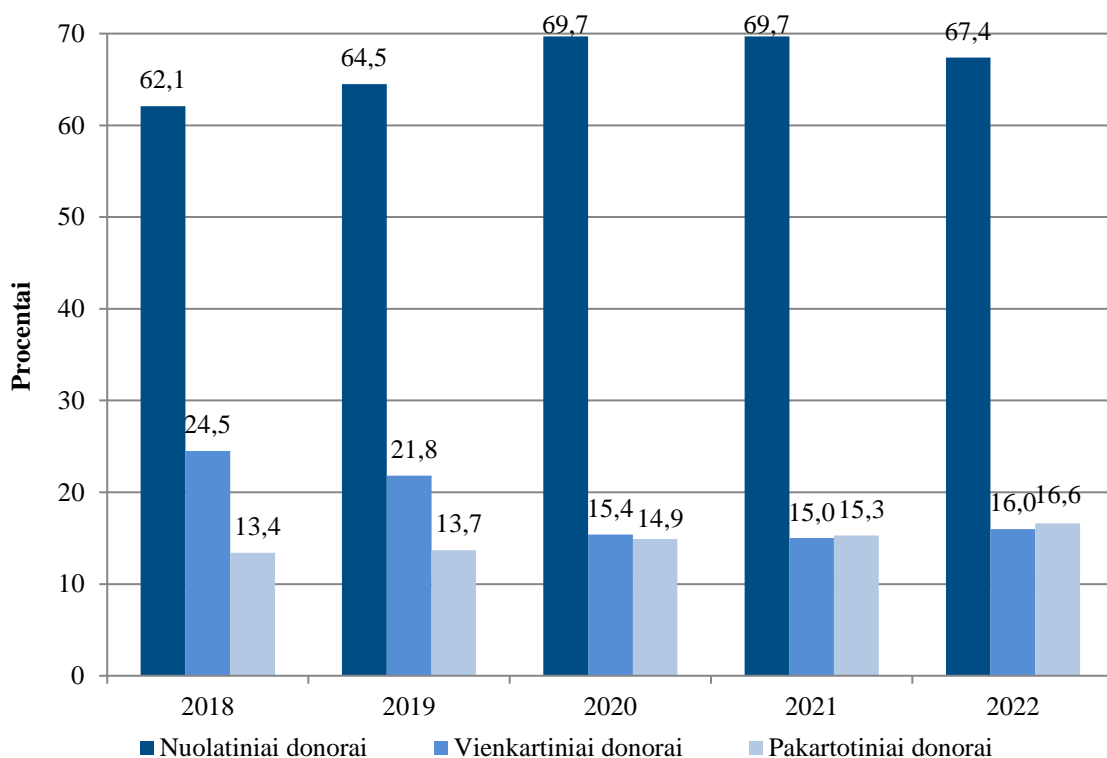
*Vidutinis gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes ir lytį 2022 m.

2.3. Vienkartiniai, nuolatiniai ir pakartotiniai donorai

Donorai pagal kraujo davimo dažnumą ir laiko periodus tarp donacijų skirstomi į vienkartinus, nuolatinus (reguliarus) ir pakartotinius.

Ataskaitinio laikotarpio *vienkartiniais* donorais laikomi donorai, kurie ataskaitiniu laikotarpiu kraujo davė pirmą kartą gyvenime ir vienintelį kartą ataskaitiniu laikotarpiu, *pakartotiniais* donorais – donorai, kurie ataskaitiniu laikotarpiu kraujo davė vieną kartą, o priešpaskutinė donacija buvo anksčiau nei prieš dvejus metus, skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos, *nuolatiniais* – donorai, kurie kraujo davė reguliariai (ne rečiau kaip du kartus per paskutinius dvejus metus, iš kurių vieną kartą per paskutinius 12 mėn., skaičiuojant nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos).

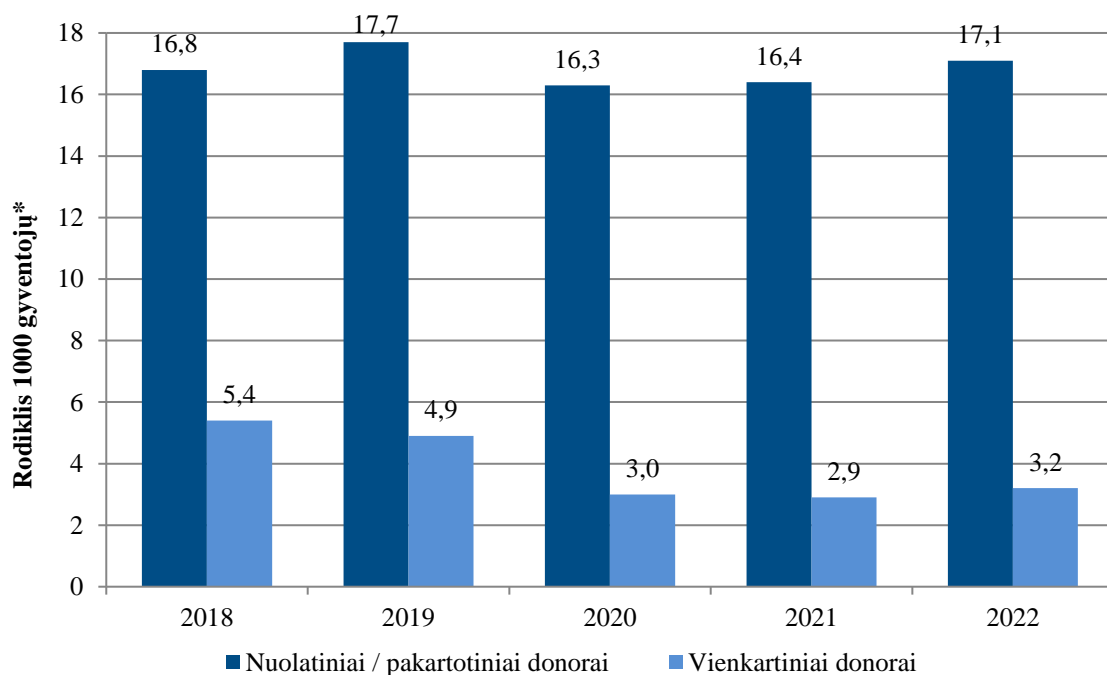
Registro duomenimis, 2022 m. nuolatiniai donorai sudarė 67,4 proc. (38 756) visų kraujo donorų, pakartotiniai – 16,6 proc. (9 555), vienkartiniai – 16,0 proc. (9 160). Nuolatinių, vienkartinių ir pakartotinių donorų procentinės dalies pasiskirstymo pokytis 2018–2022 metais pavaizduotas 9 paveiksle.

9 pav. Vienkartinių, nuolatinių ir pakartotinių donorų santykis procentais 2018–2022 m.

Toliau skaičiuojant statistinius rodiklius atskirose donorų imtyse, pakartotiniai ir nuolatiniai donoriai sujungiami į vieną nuolatinių / pakartotinių donorų imtį.

Registro duomenimis, nuolatinių / pakartotinių donorų skaičius, tenkantis 1000-čiui gyventojų, 2018–2022 m. didėjo nuo 16,8/1000 gyventojų iki 17,1/1000 gyventojų. Vienkartinių donorų rodiklis sumažėjo nuo 5,4/1000 gyventojų 2018 m. iki 3,2/1000 gyventojų 2022 m. (10 pav.).

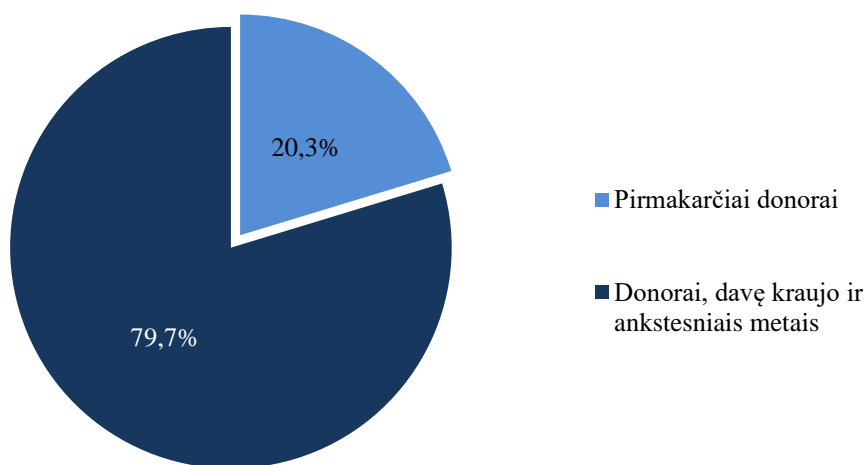
10 pav. Vienkartinių ir nuolatinių / pakartotinių donorų skaičius 1000 gyventojų 2018–2022 m.

*Vidutinis gyventojų skaičius atitinkamais metais

2.4. Pirmakarčiai kraujo donorai

2022 m. pirmakarčiai donorai – donorai, kurie 2022 metais kraujo davė pirmą kartą gyvenime, nepriklausomai nuo to, kiek kartų donavo tais metais, jų imtį sudaro visi 2022 m. vienkartiniai ir dalis 2022 m. nuolatinių donorų.

2022 m. užregistruota 11 658 pirmakarčiai donorai, kas sudarė 20,3 proc. visų užregistruotų donorų (2021 m. – 19,5 proc.) (11 pav.). 1000-čiui gyventojų teko 4,1 pirmakarčiai donorai ir 16,2 donorų, davusių kraujo ir ankstesniais metais (2021 m. atitinkamai 3,8 ir 15,5).

11 pav. Pirmakarčių donorų ir donorų, davusių kraujo ir ankstesniais metais, santykis 2022 m. (proc.)

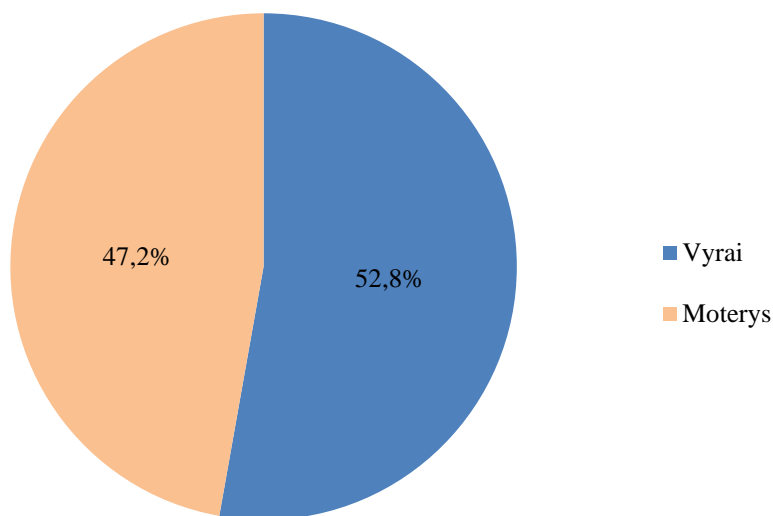
Pirmakarčių donorų kraujo davimai sudarė 14,2 proc. (15 155 donacijos) visų 2022 m. užregistruotų donacijų (107 054 donacijos). Po vieną kartą kraujo davė 9 160 (78,6 proc.) pirmakarčių donorų, du kartus – 1 761 (15,1 proc.) donorų, 6 kartus – 4 donorai (6 lentelė).

6 lentelė. Pirmakarčių donorų ir jų atliktų donacijų skaičius 2022 m.

Pirmakarčių donorų skaičius	9 160	1 761	516	184	33	4
Kraujo davimų skaičius	1	2	3	4	5	6

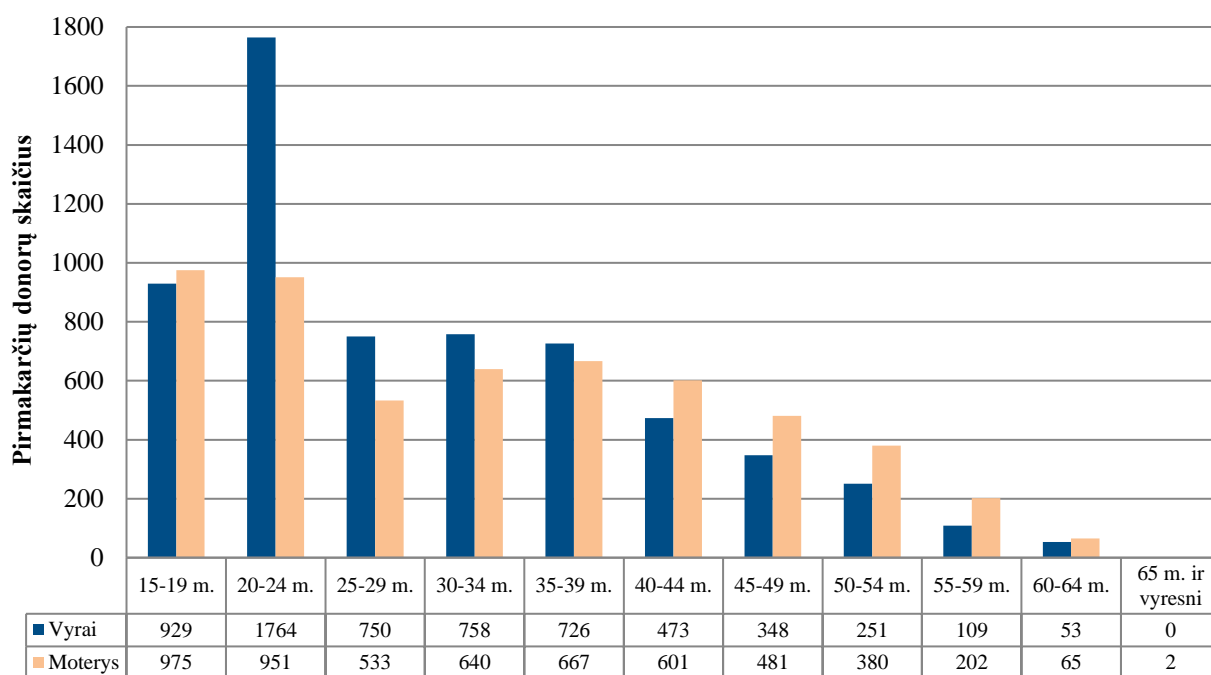
Vidutinis donacijų skaičius, tenkantis vienam donorui, parodo donorų aktyvumą. Vertinant pirmakarčių donorų ir donorų, donavusių ir ankstesniais metais, aktyvumą, nustatyta, kad 2022 m. vienam pirmakarčiam donorui teko vidutiniškai 1,3 donacijos, o donorui, donavusiam ir ankstesniais metais – vidutiniškai 2,0 donacijos.

Vertinant pirmakarčių donorų pasiskirstymą pagal lytį, moterys sudarė 47,2 proc. (5 497), vyrai – 52,8 proc. (6 161) (2021 m. atitinkamai 44,3 proc. ir 55,7 proc.) (12 pav.).

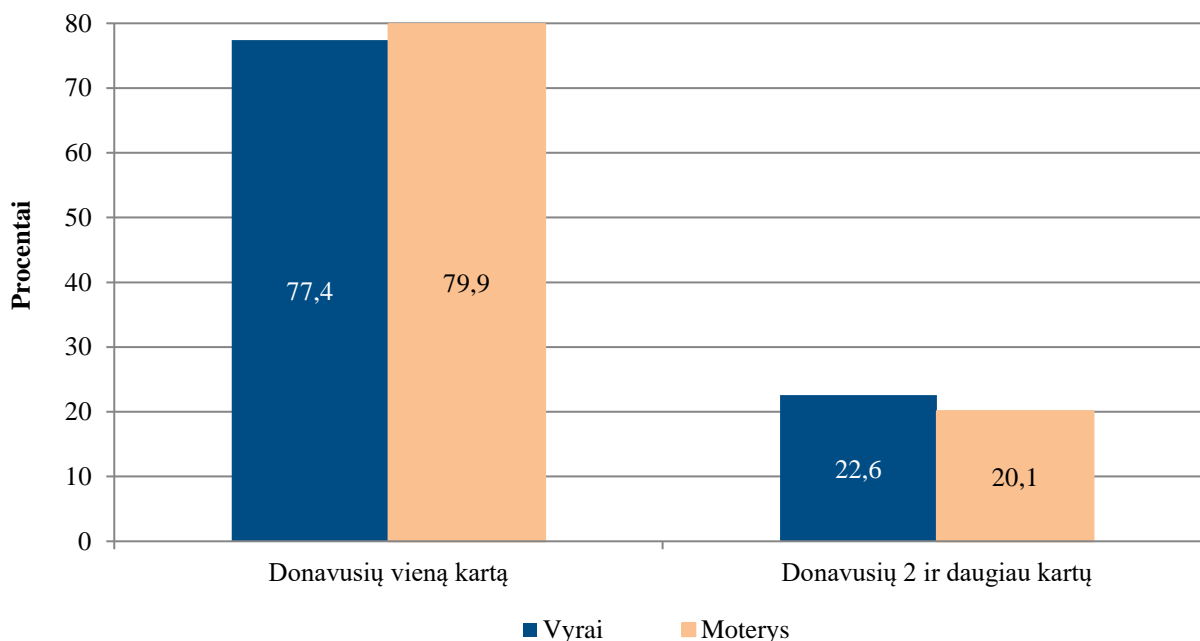
12 pav. Pirmakarčių donorų pasiskirstymas pagal lytį 2022 m. (proc.)

Analizuojant pirmakarčių donorų pasiskirstymą pagal lytį ir amžiaus grupes, daugiausiai vyrų buvo 20–24 m. amžiaus grupėje – 1 764 asmenys (28,6 proc. visų pirmakarčių donorų), moterų – 15–19 m. amžiaus grupėje – 975 asmenys (17,7 proc. visų pirmakarčių donorų). Pirmakarčių donorų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes pavaizduotas 13 paveiksle.

13 pav. Pirmakarčių kraujo donorų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes 2022 m.

Pagal lytį ir kraujo davimų dažnumą pirmakarčiai donoriai pasiskirstė tolygiai: vienam vyrui, kaip ir vienai moteriai, teko vidutiniškai po 1,3 donacijos pirmakarčių donorų ir pirmakarčių donorių imtyse. Tarp 2022 m. užregistruotų pirmakarčių donorų 22,6 proc. (1 393 asmenys) vyrų ir 20,1 proc. (1 105 asmenys) moterų kraujo davė du kartus ar dažniau, po vieną kartą davė 77,4 vyrų ir 79,9 proc. moterų (14 pav.).

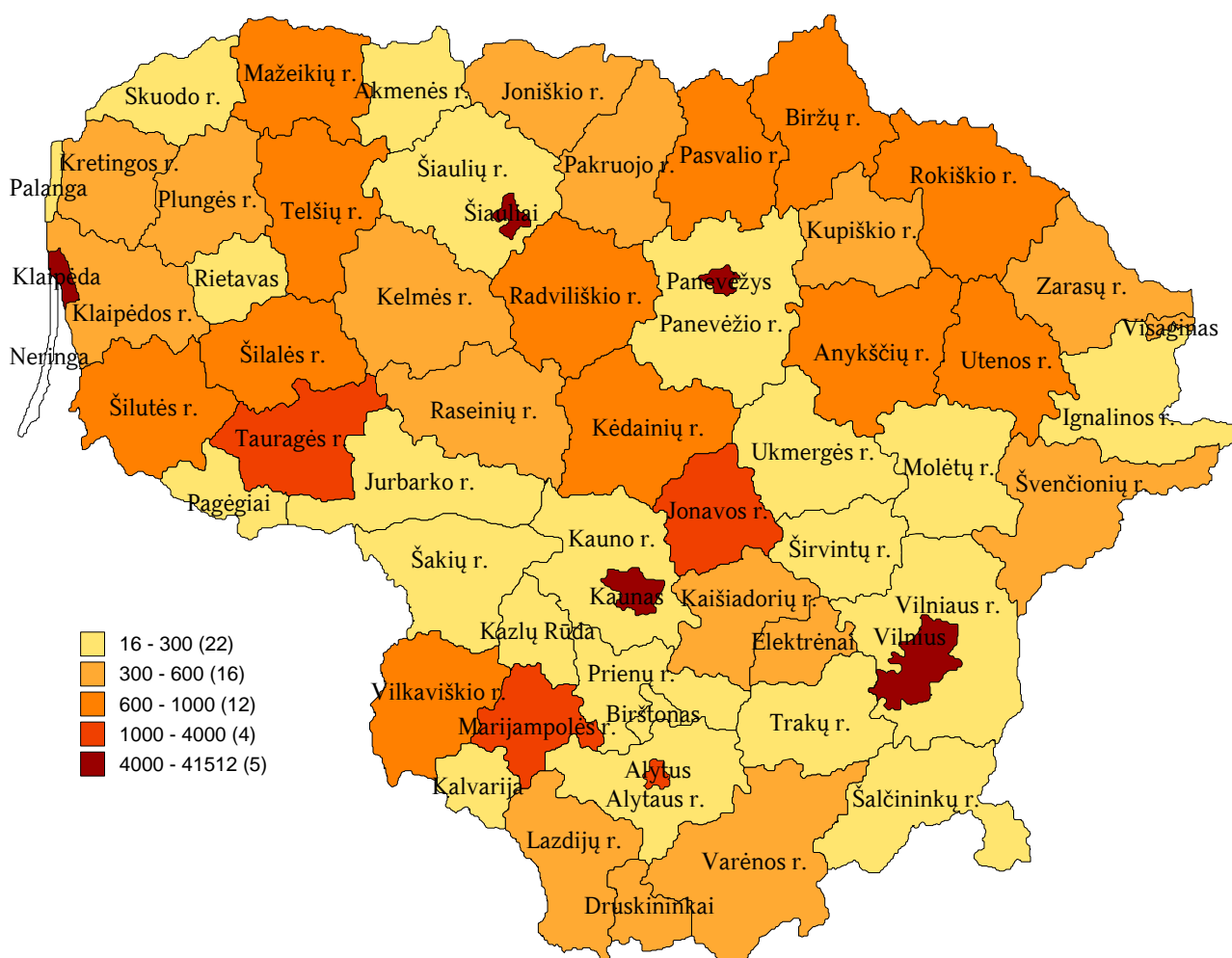
14 pav. Pirmakarčių donorų pasiskirstymas pagal lytį ir donavimų dažnumą 2022 m. (proc.)

3. Donacijos Lietuvoje

Registro duomenimis, 2022 m. šalies kraujo donorystės įstaigose atliktos 107 054 donacijos (visos – neatlygintinos), 1000-čiui šalies gyventojų teko 37,8 donacijų (2021 m. – 36,2/1000 gyventojų). Donacijų skaičius, tenkantis 1000-čiui gyventojų, rodo šalies gebėjimą apsirūpinti krauju ir kraujo komponentais. PSO informaciniame pranešime (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blood-safety-and-availability>) nurodoma, kad didelės pajamas gaunančiose šalyse (angl. *High-income countries*), prie kurių priskiriama ir Lietuva, 1000-čiui gyventojų teko vidutiniškai 31,5 donacijų per metus.

3.1. Donacijos savivaldybėse

Daugiausiai donacijų atliekama didžiuosiuose šalies miestuose: 2022 m. Vilniaus m. savivaldybėje atliktos 41 512 donacijų, kurios sudarė 38,8 proc. visų šalyje atliktų donacijų, Kauno m. savivaldybėje – 18 008 (16,8 proc.), Klaipėdos m. savivaldybėje – 9 413 (8,8 proc.) donacijų, Šiaulių m. savivaldybėje – 6 278 (5,9 proc.). Kitose šalies savivaldybėse atliktos donacijos sudarė mažiau kaip po 5 proc. visų šalyje atliktų donacijų, mažiausiai jų – Jurbarko r. (58 donacijos), Alytaus r. (17 donacijų), Birštono (16 donacijų) savivaldybėse, o Neringos savivaldybėje nebuvo nė vienos (15 pav., 7 lentelė).

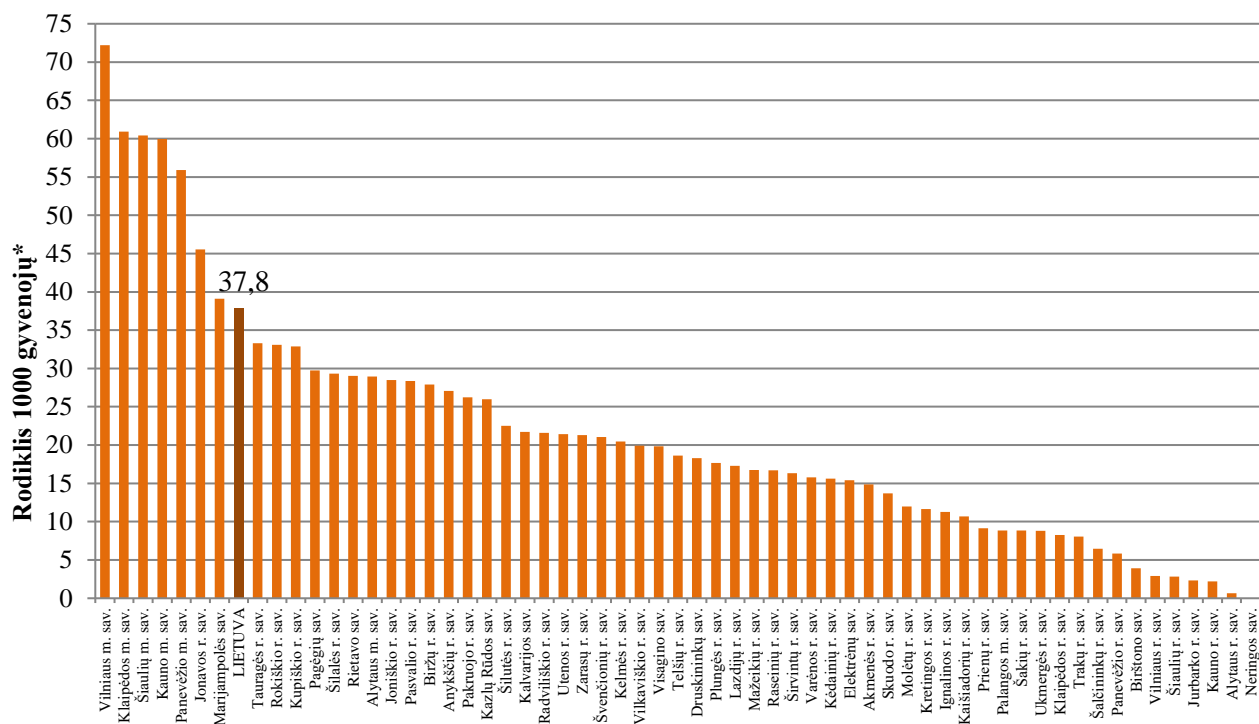

15 pav. Lietuvos savivaldybėse atliktų donacijų skaičius 2022 m.

7 lentelė. Donacijų skaičius Lietuvos savivaldybėse 2022 m.

Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donacijos		Eil. nr.	Savivaldybės pavadinimas	Donacijos	
		Abs. sk.	Proc.			Abs. sk.	Proc.
1.	Vilniaus m. sav.	41 512	38,8	31.	Visagino sav.	387	0,4
2.	Kauno m. sav.	18 008	16,8	32.	Elektrėnų sav.	368	0,3
3.	Klaipėdos m. sav.	9 413	8,8	33.	Druskininkų sav.	365	0,3
4.	Šiaulių m. sav.	6 278	5,9	34.	Varėnos r. sav.	325	0,3
5.	Panevėžio m. sav.	4 892	4,6	35.	Kaišiadorių r. sav.	316	0,3
6.	Marijampolės sav.	2 130	2,0	36.	Zarasų r. sav.	313	0,3
7.	Jonavos r. sav.	1 884	1,8	37.	Lazdijų r. sav.	307	0,3
8.	Alytaus m. sav.	1 502	1,4	38.	Ukmergės r. sav.	299	0,3
9.	Tauragės r. sav.	1 246	1,2	39.	Vilniaus r. sav.	293	0,3
10.	Rokiškio r. sav.	926	0,9	40.	Akmenės r. sav.	287	0,3
11.	Mažeikių r. sav.	867	0,8	41.	Kazlų Rūdos sav.	284	0,3
12.	Šilutės r. sav.	867	0,8	42.	Trakų r. sav.	266	0,2
13.	Utenos r. sav.	803	0,8	43.	Širvintų r. sav.	243	0,2
14.	Radviliškio r. sav.	744	0,7	44.	Šakių r. sav.	231	0,2
15.	Telšių r. sav.	471	0,7	45.	Prienuų r. sav.	228	0,2
16.	Kėdainių r. sav.	436	0,7	46.	Kalvarijos sav.	215	0,2
17.	Vilkaviškio r. sav.	387	0,6	47.	Kauno r. sav.	215	0,2
18.	Pasvalio r. sav.	368	0,6	48.	Skuodo r. sav.	215	0,2
19.	Biržų r. sav.	365	0,6	49.	Pagėgių sav.	214	0,2
20.	Šilalės r. sav.	325	0,6	50.	Rietavo sav.	211	0,2
21.	Anykščių r. sav.	316	0,6	51.	Panevėžio r. sav.	206	0,2
22.	Joniškio r. sav.	313	0,6	52.	Molėtų r. sav.	202	0,2
23.	Plungės r. sav.	307	0,5	53.	Šalčininkų r. sav.	192	0,2
24.	Kupiškio r. sav.	299	0,5	54.	Ignalinos r. sav.	161	0,2
25.	Kelmės r. sav.	293	0,5	55.	Palangos m. sav.	154	0,1
26.	Klaipėdos r. sav.	287	0,5	56.	Šiaulių r. sav.	115	0,1
27.	Raseinių r. sav.	284	0,5	57.	Jurbarko r. sav.	58	0,05
28.	Pakruojo r. sav.	266	0,4	58.	Alytaus r. sav.	17	0,02
29.	Švenčionių r. sav.	243	0,4	59.	Birštono sav.	16	0,01
30.	Kretingos r. sav.	231	0,4	60.	Neringos sav.	0	0
Iš viso						107 054	100

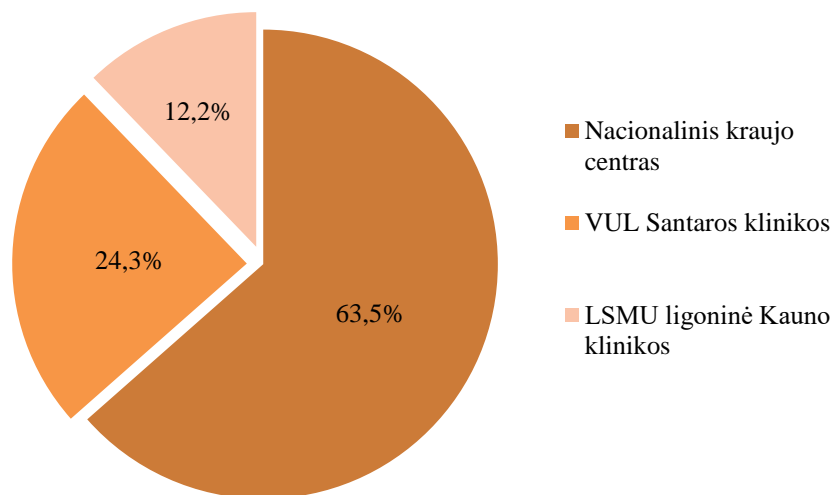
Didžiausiu donacijų skaičiumi, tenkančiu 1000 savivaldybės gyventojų, išsiskyrė penkių didžiųjų miestų savivaldybės – Vilniaus m. (72,2/1000 gyventojų), Klaipėdos m. (60,9/1000 gyventojų), Šiaulių m. (60,4/1000 gyventojų), Kauno m. (59,9/1000 gyventojų), Panevėžio m. (55,9/1000 gyventojų) bei Jonavos r. (45,5/1000 gyventojų) ir Marijampolės (39,1/1000 gyventojų) savivaldybės. Šiose savivaldybėse rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį (37,8/1000 gyventojų). O mažiausias rodiklis Alytaus r. (0,7/1000 gyventojų) savivaldybėje. Neringos savivaldybėse donacijų nebuvo (16 pav.).

16 pav. Donacijų skaičius 1 000 gyventojų Lietuvos savivaldybėse 2022 m.
*Vidutinis gyventojų skaičius savivaldybėje 2022 m.

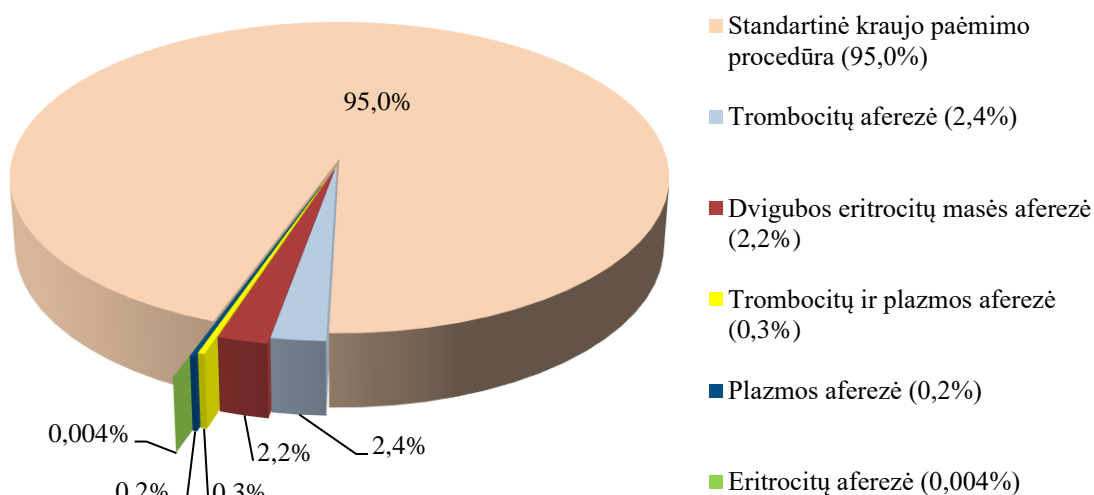
3.2. Donacijos ir jų rūšys kraujo donorystės įstaigose

Registro duomenis tvarko VšĮ Nacionalinis kraujo centras, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos (toliau – VUL Santaros klinikos) ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė VšĮ Kauno klinikos (toliau – LSMU ligoninė Kauno klinikos). 2022 m. Nacionaliniame kraujo centre užregistruoti 67 953 kraujo davimai, kas sudarė 63,5 proc. visų šalyje atliktų donacijų, VUL Santaros klinikose – 26 013 (24,3 proc.) ir LSMU ligoninės Kauno klinikose – 13 088 (12,2 proc.) donacijos (17 pav.).

17 pav. Donacijų pasiskirstymas kraujo donorystės įstaigose 2022 m. (proc.)

Kraujo donorystės įstaigose gali būti atliekamos šios kraujo ar jo sudėtinių dalių paėmimo procedūros: standartinė kraujo paėmimo procedūra, plazmos aferezė, eritrocitų aferezė, dvigubos eritrocitų masės aferezė, trombocitų aferezė bei trombocitų ir plazmos aferezė. Dažniausia – standartinė kraujo paėmimo procedūra. 2022 m. ši procedūra sudarė 95,0 proc. (101 683 donacijos) visų užregistruotų donacijų (18 pav.). Atliktų procedūrų pasiskirstymas kraujo donorystės įstaigose pateiktas 8 lentelėje.

18 pav. Donacijų pasiskirstymas pagal jų rūšis 2022 m. (proc.)

8 lentelė. Donacijų skaičius pagal rūšis kraujo donorystės įstaigose 2022 m.

Donacijų rūšys	Kraujo donorystės įstaigos pavadinimas			
	LSMU ligoninė VŠĮ Kauno klinikos	VŠĮ Nacionalinis kraujo centras	VŠĮ VUL Santaros klinikos	Iš viso
Standartinė kraujo paėmimo procedūra	12 973	67 945	20 765	101 683
Dvigubos eritrocitų masės aferezė	0	0	2 341	2 341
Trombocitų aferezė	114	8	2 431	2 553
Trombocitų ir plazmos aferezė	0	0	289	289
Plazmos aferezė	1	0	183	184
Eritrocitų aferezė	0	0	4	4
Iš viso	13 088	67 953	26 013	107 054

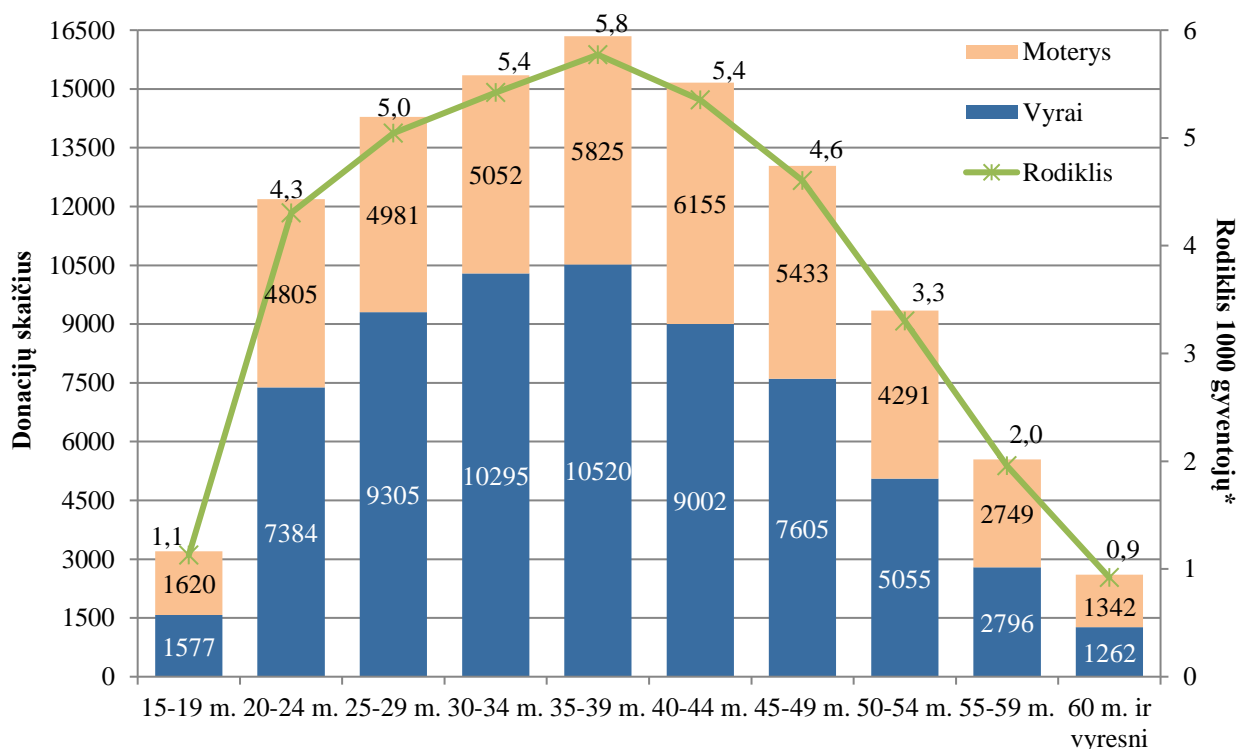
3.3. Donacijos pagal kraujo donorų amžių ir lytį

2022 m. vyrai kraujo davė 64 801 kartą, moterys – 42 253 kartus. Tarp vyrų daugiausiai donacijų buvo 35–39 m. ir 30–34 m. amžiaus grupėse (atitinkamai 10 520 ir 10 295 donacijos), tarp moterų – 40–44 m. ir 35–39 m. amžiaus grupėse (atitinkamai 6 155 ir 5 825 donacijos), mažiausiai donacijų tarp vyrų ir moterų buvo 15–19 m. bei 60 m. ir vyresnių amžiaus grupėse (9 lentelė).

9 lentelė. Donacijos pagal donorų amžių ir lytį 2022 m.

Amžius Lytis	15–19 m.	20–24 m.	25–29 m.	30–34 m.	35–39 m.	40–44 m.	45–49 m.	50–54 m.	55–59 m.	60 m. ir >	Iš viso
Vyrai	1 577	7 384	9 305	10 295	10 520	9 002	7 605	5 055	2 796	1 262	64 801
Moterys	1 620	4 805	4 981	5 052	5 825	6 155	5 433	4 291	2 749	1 342	42 253
Iš viso	3 197	12 189	14 286	15 347	16 345	15 157	13 038	9 346	5 545	2 604	107 054

Donacijų skaičius, tenkantis 1000-čiui šalies gyventojų, didėjo nuo 4,3 donacijų 20–24 m. amžiaus grupėje iki 5,8 donacijų 35–39 m. amžiaus grupėje, o nuo 40 m. proporcingai mažėjo: nuo 5,4 donacijų 40–44 m. amžiaus grupėje iki 0,9 donacijų vyresnių žmonių grupėje (19 pav.).

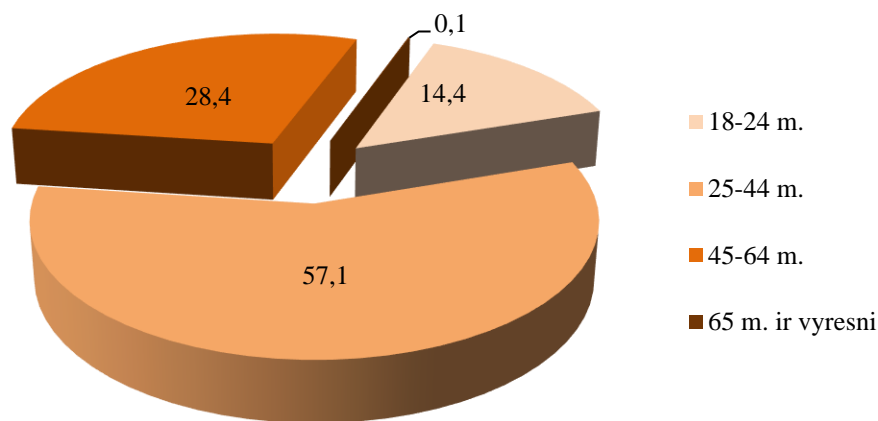

19 pav. Donacijų skaičius 1000 gyventojų pagal kraujo donorų amžiaus grupes 2022 m.

*Vidutinis gyventojų skaičius 2022 m.

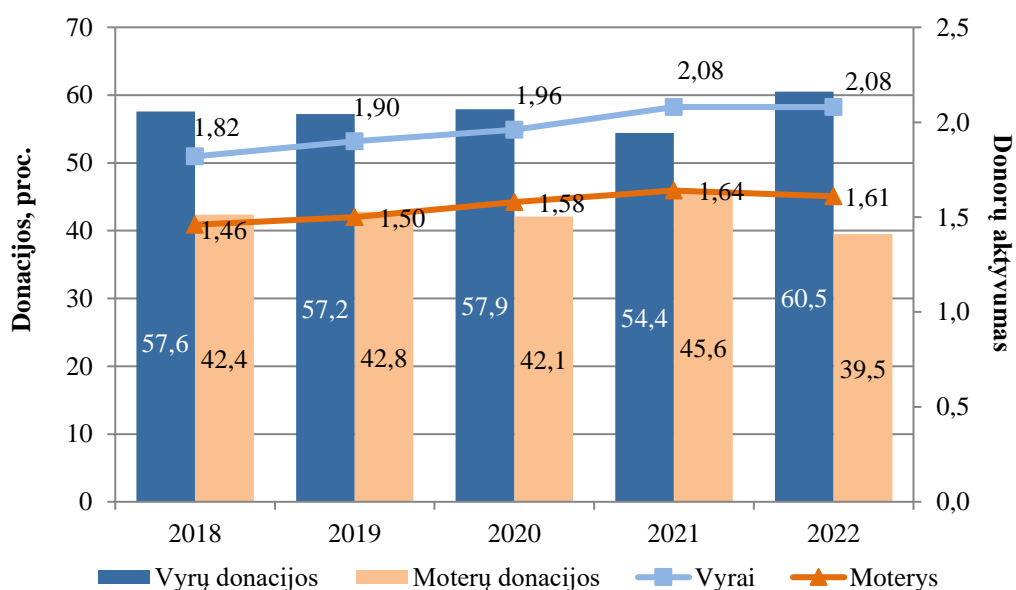
PSO Pasaulinės kraujo saugos duomenų bazės (angl. *Global Database on Blood Safety*) 2021 m. ataskaitoje (toliau – GDBS 2021 m. ataskaita) pažymima, kad šalyse, kurių gyventojai gauna dideles pajamas (angl. *High-income countries*), jaunų iki 24 m. amžiaus donorų kraujo

davimai sudarė 25 proc., 25–44 m. amžiaus – apie 34 proc., 45–64 m. amžiaus – apie 32 proc., 65 m. ir vyresnių donorų donacijos – apie 9 proc. visų kraujo davimų. Lietuvoje, kuri priskiriama prie didelės pajamas gaunančių šalių, 18–24 metų amžiaus donorų donacijos sudarė 14,4 proc., 25–44 metų amžiaus – 57,1 proc., 45–64 metų amžiaus – 28,4 proc. visų 2022 m. užregistruotų kraujo davimų (20 pav.).

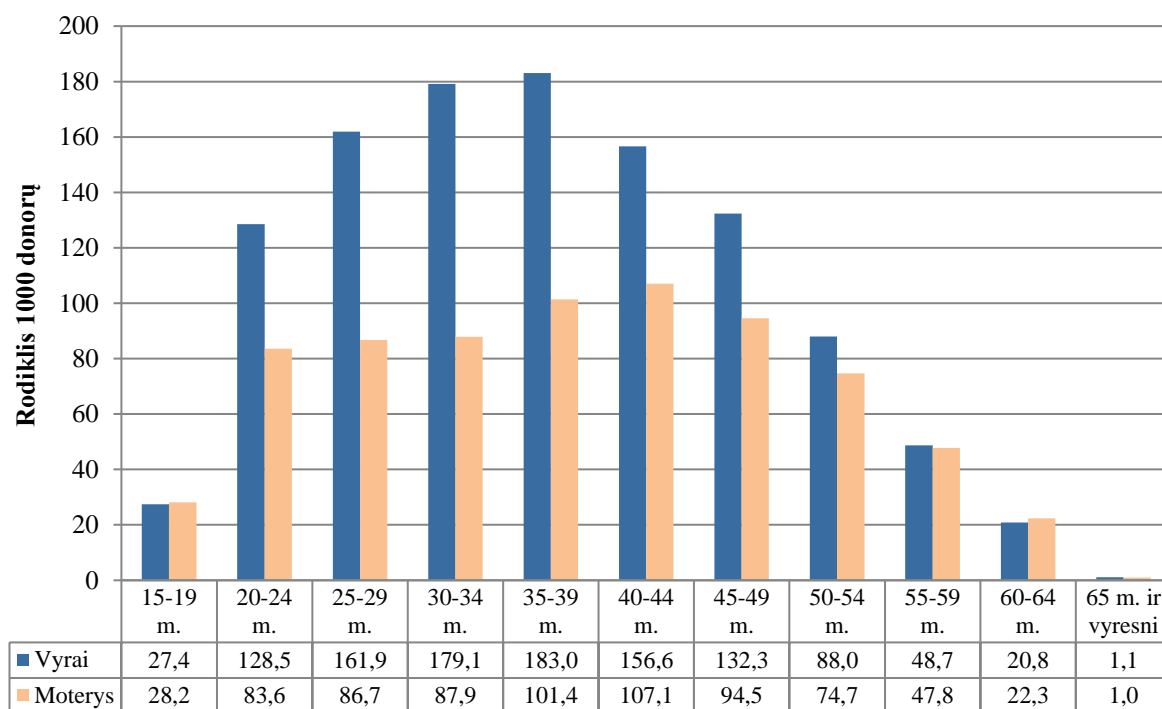
20 pav. Donacijų pasiskirstymas Lietuvoje pagal PSO kraujo donorų amžiaus grupes 2022 m. (proc.)

Vidutinis donacijų skaičius, tenkantis vienam donorui, parodo kraujo davimo dažnumą (donorų aktyvumą). 2022 m. vyrų donacijos sudarė 60,5 proc., moterų – 39,5 proc. visų tais metais užregistruotų donacijų, vienam donorui teko vidutiniškai 2,08 donacijos, vienai donorei – 1,61 donacijos. Procentinis donacijų pasiskirstymas pagal donorų lytį pavaizduotas 21 pav.

21 pav. Donacijų pasiskirstymas (proc.) ir donorų aktyvumas pagal kraujo donorų lytį 2018–2022 m.

Daugiausiai donacijų atliko 35–39 m. amžiaus vyrai ir 40–44 m. amžiaus moterys: 1000-iui donorų teko atitinkamai 183,0 ir 107,1 šio amžiaus vyrų ir moterų donacijų. Kraujo davimų, tenkančių 1000-čiui donorų, pasiskirstymas pagal donorų lytį ir amžiaus grupes pavaizduotas 22 pav.

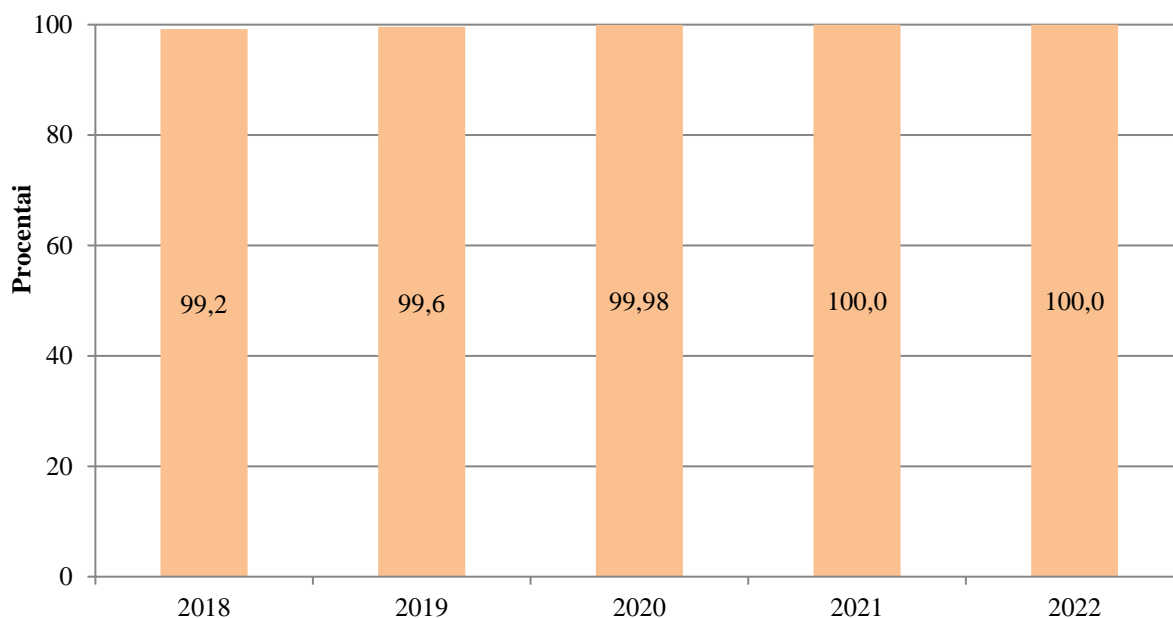
22 pav. Donacijų pasiskirstymas pagal kraujo donorų lytį ir amžiaus grupes tarp visų donorų 2022 m.

3.4. Atlygintinos ir neatlygintinos donacijos

Šalyje, įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/98/EB ir rekomendacijas dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigų aprūpinimo saugiu krauju ir kraujo komponentais, nuo 2005 m. vykdomos Neatlygintinos kraujo donorystės propagavimo programos. 2021 m. pradėta vykdyti ketvirtoji tokia programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. V-2297 „Dėl neatlygintinos kraujo donorystės propagavimo 2021–2025 metų programos patvirtinimo“ (toliau – 2021–2025 m. programa). Joje akcentuojama, kad Konvencijos dėl žmogaus teisių ir orumo apsaugos biologijos ir medicinos srityje, kuri Lietuvos Respublikoje įsigaliojo 2003 m. vasario 1 d., 21 straipsnyje nustatyta, jog „žmogaus kūnas ir jo dalys neturi būti finansinės naudos šaltinis“. Ši nuostata taikoma ir kraujo atžvilgiu.

2021–2025 m. programoje pažymima, kad nuolatinių trombocitų donorų donacijos, už kurias sumokėtos kompensacijos už prarastą darbo laiką ir kelionės išlaidas, prilyginamos neatlygintinioms donacijoms.

Pagrindinis 2021–2025 m. programos tikslas – užtikrinti, kad Lietuvos asmens sveikatos priežiūros įstaigos būtų aprūpintos kraujo komponentais, pagamintais iš neatlygintinai duoto donorų kraujo. Vienas iš šios programos siekiamų rezultatų kiekvienais metais – 100 proc. neatlygintinų kraujo ir jo sudėtinių dalių donacijų kiekvienoje kraujo donorystės įstaigoje – 2022 m., kaip ir 2021 m., sėkmingai pasiektas (23 pav.).

23 pav. Neatlygintinų donacijų dalis tarp visų donacijų 2018–2022 m. (proc.)

4. Kraujo donorystės laikinas atidėjimas ir uždraudimas

Kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorų tinkamumo kriterijai nustatyti Kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorų sveikatos tikrinimo ir donorų kraujo ir kraujo sudėtinių dalių paėmimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. V-84 „Dėl kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorų sveikatos tikrinimo ir donorų kraujo ir kraujo sudėtinių dalių paėmimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Donorui, kuris neatitinka nustatytų kriterijų arba reikiamų sveikatos rodiklių, gali būti laikinai ir (arba) visam laikui sustabdyta donorystė. Teisę sustabdyti donorystę turi medicininę donorų atranką atliekantis gydytojas, atsižvelgdamas į donorų tinkamumo, donorystės uždraudimo ar atidėjimo kriterijus.

2022 m. Kraujo donorų registro duomenų bazėje registruota 15 517 kraujo donorystės sustabdymo atvejų, tarp jų 15 136 (97,5 proc.) – laikino atidėjimo ir 381 (2,5 proc.) – kraujo donorystės uždraudimo atvejais.

4.1. Kraujo donorystės laikino atidėjimo atvejai ir priežastys

2022 m. užregistruoti 15 136 atvejai, kada kraujo donorystė donorams buvo laikinai sustabdyta. Dažniausia kraujo donorystės laikino atidėjimo priežastis – maža hemoglobino koncentracija donoro kraujyje. Dėl šios priežasties kraujo donorystė donorams atidėta 8 717 atvejų (57,6 proc. visų laikino atidėjimo atvejų). Visos kitos priežastys sudarė mažiau nei po 10 proc. visų donorystės laikino atidėjimo atvejų (10 lentelė).

10 lentelė. Kraujo donorystės laikino atidėjimo atvejai pagal priežastis 2022 m.

Eil. nr.	Laikino atidėjimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)	Eil. nr.	Laikino atidėjimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)
1.	Hemoglobino kiekis neatitinka normos	8 717 (57,6)	21.	Antieritrocitiniai AK	30 (0,2)
2.	Kitos laikino atidėjimo priežastys	1 322 (8,7)	22.	Atrank. serolog. anti-HCV reaktyvus ir patvirt. neapibrėžtas	28 (0,2)
3.	Netinkamas kraujo spaudimas	762 (5,03)	23.	Mažoji chirurginė operacija	25 (0,2)
4.	Tatuiravimas arba žiedų vėrimas į kūną	716 (4,7)	24.	Leukocitų kiekis neatitinka normos	21 (0,1)
5.	Netinkamas pulso dažnis ir (arba) ritmas	677 (3,9)	25.	Trombocitų kiekis neatitinka normos	17 (0,1)
6.	Didžioji chirurginė operacija	552 (3,6)	26.	Donoro taisyklių pažeidimas	13 (0,1)
7.	Gydymas vaistais	446 (2,9)	27.	Buvimas kardomojo kalnimo ir (arba) laisvės atėmimo vietose	12 (0,1)
8.	Nematyti venų	373 (2,5)	28.	Maliarija	10 (0,1)
9.	Endoskopinis tyrimas	297 (2,0)	29.	Kiti sveikatos sutrikimai	9 (0,06)
10.	Gripas ar kitos į gripą panašios ligos	249 (1,6)	30.	Karščiavimas (aukšta temperatūra)	7 (0,05)
11.	Asimptominiai endeminių zonų lankytojai	138 (0,9)	31.	Apsvaigimas nuo alkoholinių ar kitų medžiagų	6 (0,04)
12.	Atsisakymas duoti kraujo	136 (0,9)	32.	Atrank. serologinis anti-TP reaktyvus	6 (0,04)
13.	Vakarų Nilo karštligė	118 (0,8)	33.	Hepatito A arba hepatito B vakcinas	6 (0,04)
14.	Atrank. serolog. anti-HCV reaktyvus ir patvirt. neigiamas	106 (0,7)	34.	Kartotiniai alpimo atvejai ar buvę traukuliai	6 (0,04)
15.	Atrank. serolog. HbsAg reaktyvus ir patvirt. neigiamas	63 (0,4)	35.	Netinkamas donoro amžius	5 (0,03)
16.	Atrank. serolog. anti-TP reaktyvus ir patvirt. neigiamas	54 (0,4)	36.	Akupunktūra, išskyrus tuomet, jei ją atlieka kvalifikuotas sveikatos priežiūros specialistas, naudojantis steriliomis vienkartinėmis adatas	4 (0,03)
17.	Per maža kūno masė	54 (0,4)	37.	Asmenys, dėl kurių elgsenos ar veiklos jiems kyla pavojus užsikrėsti infekcine liga, kuri gali būti perduodama per kraują	4 (0,03)
18.	Atrank. serolog. anti-ŽIV1,2 reaktyvus ir patvirt. neigiamas	51 (0,3)	38.	Kraujo, imuninės sistemos, kvėpavimo sistemos, lyties ir šlapimo sistemos, medžiagų apykaitos, virškinimo sistemos ligos	3 (0,02)
19.	Dantų gydymas	46 (0,3)	39.	Atrank. anti-TP reaktyvus ir patvirt. Neapibrėžtas	1 (0,01)
20.	Nėštumas	38 (0,3)	40.	Atrank. HCV RNR reaktyvus ir patvirt. neigiamas	1 (0,01)

Eil. nr.	Laikino atidėjimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)
41.	Atrank. serologinis anti-HCV reaktyvus	1 (0,01)
42.	Infekcinė liga: Tuberkuliozė	1 (0,01)
43.	HAV RNR teigiamas	1 (0,01)
44.	Atrank. serologinis anti-ŽIV1,2 reaktyvus	1 (0,01)

Eil. nr.	Laikino atidėjimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)
45.	Susilpninti virusai arba bakterijos	1 (0,01)
46.	Techninės kliūtys	1 (0,01)
47.	Toksoplazmozė	1 (0,01)
Iš viso		15 136 (100)

4.2. Kraujo donorystės uždraudimo atvejai ir priežastys

2022 m. užregistruotas 381 atvejis, kada donorams kraujo donorystė uždrausta visam laikui. Dažniausios kraujo donorystės uždraudimo priežastys – piktybinės ligos, kraujotakos sistemos ligos ir patvirtinti hepatito C žymenys. Kraujo donorystės uždraudimas dėl piktybinių ligų sudarė 15,7 proc. (60 atvejų), dėl kraujotakos sistemos ligų ir patvirtintų hepatito C žymenų – po 10,8 proc. (po 41 atvejį) visų donorystės uždraudimo atvejų (11 lentelė).

11 lentelė. Kraujo donorystės uždraudimo atvejai pagal priežastis 2022 m.

Eil. nr.	Uždraudimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)
1.	Piktybinės ligos	60 (15,7)
2.	Kraujotakos sistemos liga	41 (10,8)
3.	Patvirt. anti-HCV teigiamas	41 (10,8)
4.	Centrinės nervų sistemos liga	31 (8,1)
5.	Patvirt. anti-TP teigiamas	31 (8,1)
6.	Patvirt. HBsAg teigiamas	30 (7,9)
7.	Atrank. serologinis anti-HCV reaktyvus	24 (6,3)
8.	Kitos uždraudimo priežastys	15 (3,9)
9.	Netinkamas donoro amžius	14 (3,7)
10.	Atrank. serologinis HBsAg reaktyvus	12 (3,1)
11.	Atrank. serologinis anti-TP reaktyvus	11 (2,9)
12.	Seksualinė elgsena	11 (2,9)
13.	Antieritrocitiniai AK	10 (2,6)
14.	Kraujo, imuninės sistemos, kvėpavimo sistemos, lyties ir šlapimo sistemos, medžiagų apykaitos, virškinimo sistemos ligos	10 (2,6)

Eil. nr.	Uždraudimo priežastys	Atvejų skaičius (proc.)
15.	Patvirt. anti-ŽIV1,2 teigiamas	8 (2,1)
16.	Atrank. serologinis anti-ŽIV1,2 reaktyvus	6 (1,6)
17.	Diabetas	6 (1,6)
18.	Aptikti inf. ligų žymenys	4 (1,0)
19.	Infekcinė liga: Hepatitas B	3 (0,8)
20.	Asmenys, sirgę maliarija	2 (0,5)
21.	Infekcinė liga: Hepatitas C	2 (0,5)
22.	Intraveninių narkotikų, intraveninių / intraraumeninių anabolinių steroidų ar hormoninių preparatų vartojimas	2 (0,5)
23.	Kartotiniai alpimo atvejai ar buvę traukuliai	2 (0,5)
24.	Patvirt. HBV DNR teigiamas	2 (0,5)
25.	Infekcinė liga: Vidaus organų leišmaniozė	1 (0,3)
26.	Ksenotransplantacijos recipientai	1 (0,3)
27.	Uždraudimas dėl donoro anamnezės	1 (0,3)
Iš viso		381 (100)

5. Kraujo donorų ištyrimas dėl infekcijų

Vienas pagrindinių kraujo donorystės veiklos principų – kraujo saugumo užtikrinimas. Siekiant apsaugoti recipientų, kuriems perpilamas kraujas ar jo sudėtinės dalys, sveikatą, kiekvienos donacijos metu donorinis kraujas tiriamas dėl šių krauju plintančių infekcijų: hepatito B (HBV), hepatito C (HCV), žmogaus imunodeficito virusų (ŽIV) ir sifilio, atliekant serologinius ir molekulinis tyrimus. Kraujo ir jo sudėtinių dalių donorų ištyrimo dėl minėtų infekcijų žymenų tvarką nustato Kraujo ir jo sudėtinių dalių donorų ištyrimo dėl infekcijų žymenų tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. V-1060 „Dėl kraujo ir jo sudėtinių dalių donorų ištyrimo dėl infekcijų žymenų tvarkos aprašo patvirtinimo“, ir kiekvienos KDI vadovo patvirtinti donorų ištyrimo tvarkos vidaus dokumentai.

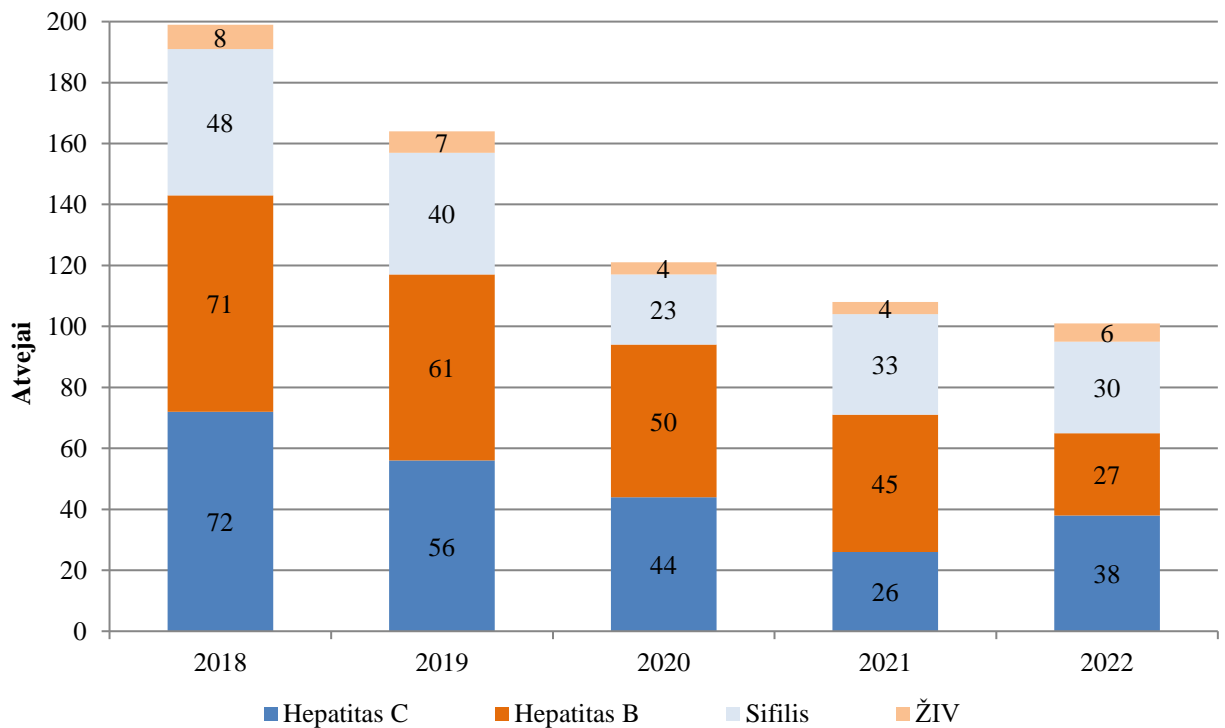
5.1. Patvirtinti infekcijų žymenys

Registro duomenimis, 2022 m. ištyrus 107 054 donacijų kraujo mėginius serologiniais tyrimo metodais dėl hepatito B paviršinio antigeno (HbsAg), hepatito C viruso antikūnų (anti-HCV), virusų ŽIV-I, ŽIV-II antikūnų ir ŽIV-I antigeno (ag / anti ŽIV), sifilio sukėlėjo antikūnų (anti-TP) ir molekuliniais tyrimo metodais dėl virusų ŽIV ribonukleino rūgšties (ŽIV RNR), hepatito B viruso dezoksibionukleino rūgšties (HBV DNR) ir hepatito C viruso ribonukleino rūgšties (HCV RNR), patvirtintas 101 infekcijų žymuo (2021 m. – 108 žymenys) (12 lentelė).

12 lentelė. Patvirtinti infekcijų žymenys 2022 m.

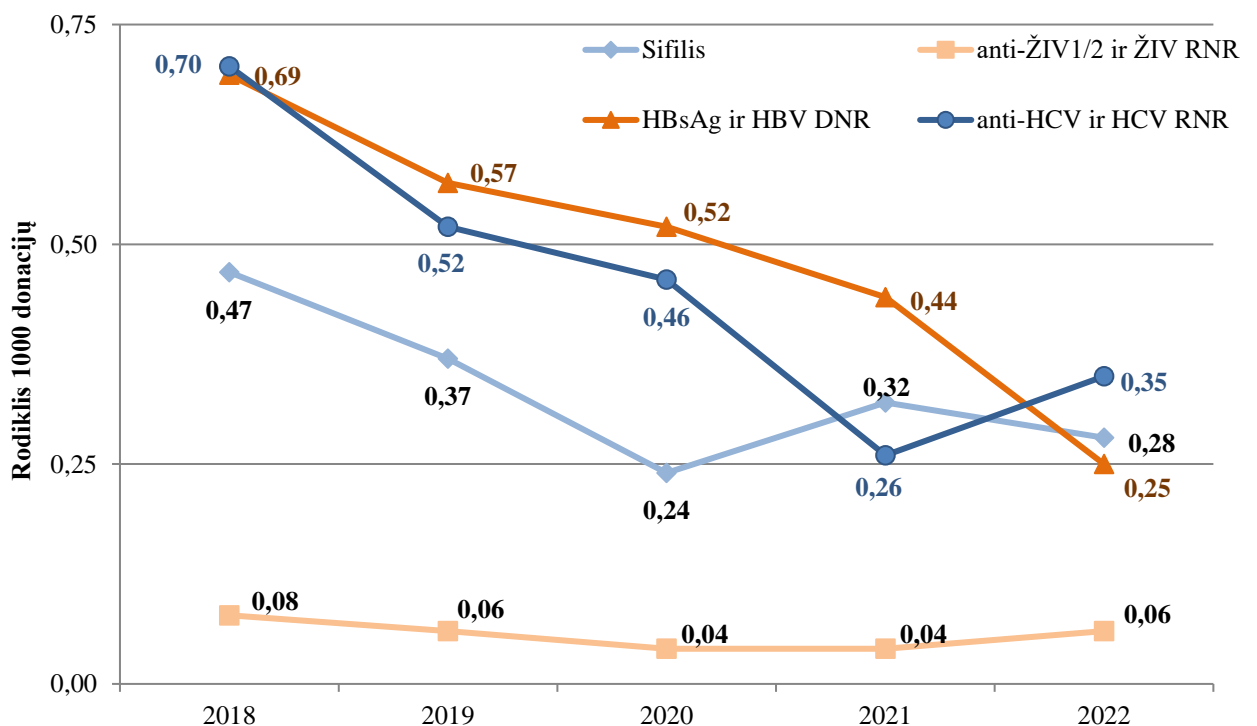
Infekcija Tyrimas	Sifilis (anti-TP)	HBV (HbsAg / HBV DNR)	HCV (anti-HCV / HCV RNR)	ŽIV (anti-ŽIV1/2 / ŽIV RNR)	Iš viso
Serologinis	30	25	38	6	99
Molekulinis	–	2	0	0	2
Iš viso	30	27	38	6	101

Visų infekcijų skaičius per pastaruosius penkerius metus (2018–2022 m.) sumažėjo nuo 199 atvejų iki 101 atvejo: labiausiai tarp kraujo donorų sumažėjo HBV infekcijos – nuo 71 iki 27 atvejų, HCV – nuo 72 iki 38 atvejų, sifilio – nuo 48 iki 30 atvejų (24 pav.).

24 pav. Infekcijų atvejai tarp kraujo donorų 2018–2022 m.

Per pastaruosius penkerius metus (2018–2022 m.) sumažėjo visų infekcijų žymenų rodiklis 1000 donacijų: HCV žymenų atitinkamai nuo 0,70 iki 0,35, HBV – nuo 0,69 iki 0,25, sifilio – nuo 0,47 iki 0,28 ir ŽIV infekcijos – nuo 0,08 iki 0,06 (25 pav.).

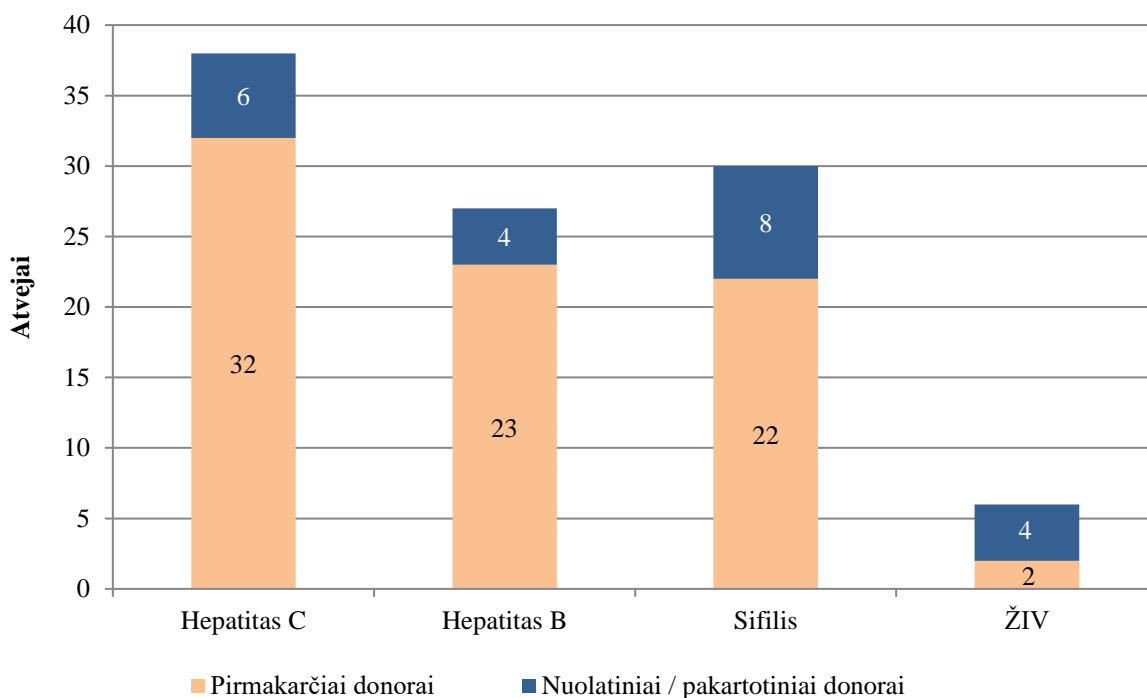
25 pav. Infekcijų žymenų rodiklis 1000 donacijų 2018–2022 m.

5.2. Infekcijų pasiskirstymas tarp kraujo donorų

Infekcijų pasiskirstymas tarp kraujo donorų apžvelgiamas pirmakarčių donorų ir nuolatinių / pakartotinių donorų imtyse.

Registro duomenimis, 2022 m. užregistruoti 11 658 pirmakarčiai donoriai (iš jų 2 498 donoriai patenka ir į nuolatinių donorų imtį, nes per ataskaitinį laikotarpį donavo ir pakartotinai) ir 48 311 nuolatinių / pakartotinių donorų.

Pagal infekcijas tarp kraujo donorų daugiausia patvirtinta hepatito C žymenų (38 atvejai), iš kurių pirmakarčiams – 32, nuolatiniams / pakartotiniams – 6 atvejai bei sifilio žymenų (30 atvejų): 22 – pirmakarčiams, 8 – nuolatiniams / pakartotiniams. Mažiausia patvirtinta ŽIV infekcijos žymenų – 4 atvejai nuolatinių / pakartotinių, 2 – pirmakarčių donorų imtyje (26 pav.).

26 pav. Infekcijų žymenų atvejų pasiskirstymas tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių donorų 2022 m.

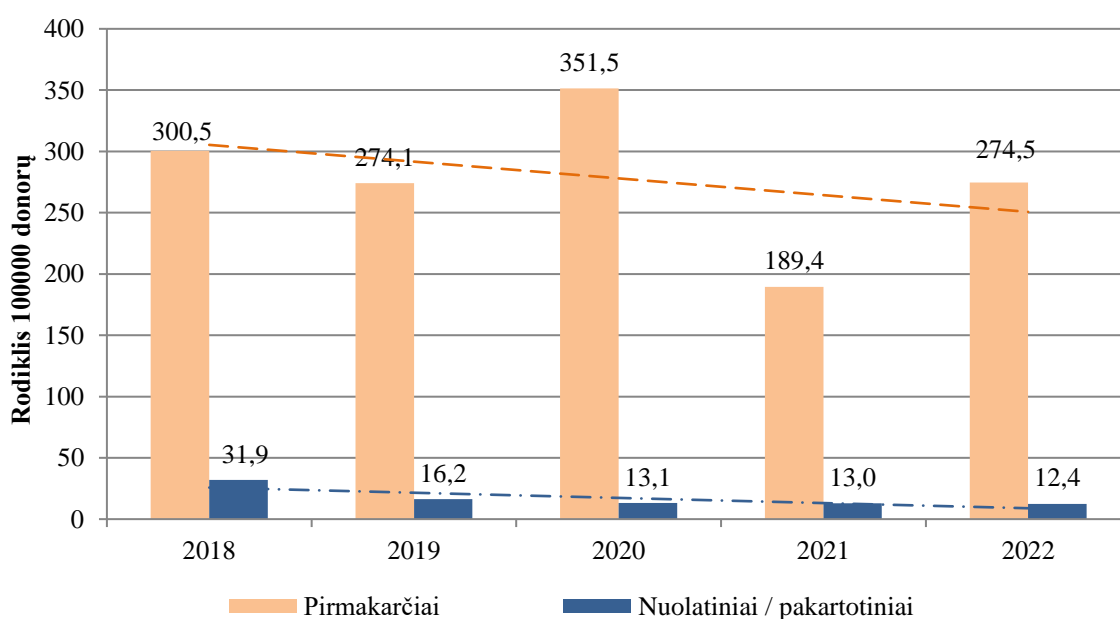
Analizuojant infekcijų žymenų paplitimą tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių donorų, matoma, kad dauguma infekcijų žymenų, išskyrus ŽIV, patvirtinta pirmakarčiams donoram – 79 atvejai (78,2 proc. visų infekcijų žymenų): hepatito C – 32 atvejai, hepatito B – 23 atvejai, sifilio – 22 atvejai (13 lentelė).

13 lentelė. Infekcijų žymenys tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių donorų 2022 m.

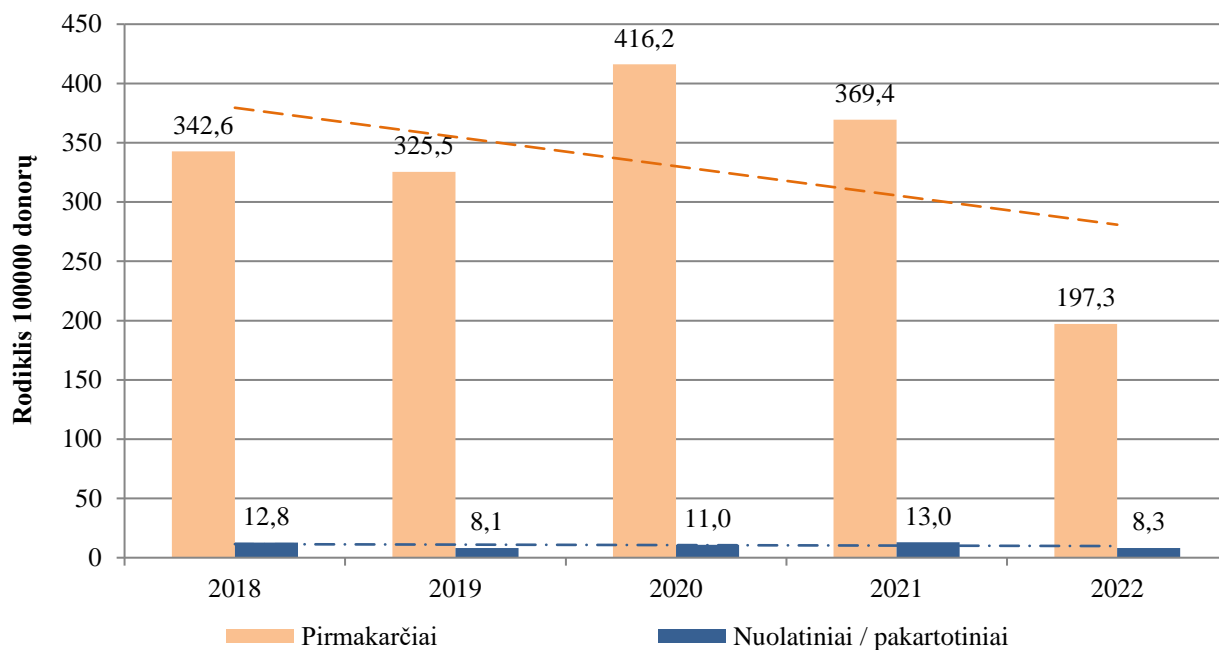
Infekcijų žymenys	Pirmakarčiai donorai (N = 11658)			Nuolatiniai / pakartotiniai donorai (N = 48311)			
	pirminės donacijos (n=11658)	Iš viso atv.	Proc. nuo N	pakartotinės donacijos (n=95396)	Iš viso atv.	Proc. nuo n	Proc. nuo N
anti-HCV (hepatitas C)	32	32	0,27	6	6	<0,01	0,012
HCV RNR (hepatitas C)	0			0			
HbsAg (hepatitas B)	23	23	0,2	2	4	<0,01	0,008
HBV DNR (hepatitas B)	0			2			
anti-TP (sifilis)	22	22	0,19	8	8	0,01	0,017
anti-ŽIV1/2 (ŽIV infekcija)	2	2	0,02	4	4	<0,01	0,008
ŽIV RNR (ŽIV infekcija)	0			0			
Iš viso	79	79	0,68	22	22	0,02	0,05

Infekcijų žymenų dažnio tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių donorų pokyčio per pastaruosius penkerius metus (2018–2022 m.) analizė rodo, kad visų infekcijų, išskyrus ŽIV 2020 m., žymenų dažnis (atvejai 100 tūkst. donorų) tarp pirmakarčių donorų buvo didesnis nei tarp nuolatinių / pakartotinių.

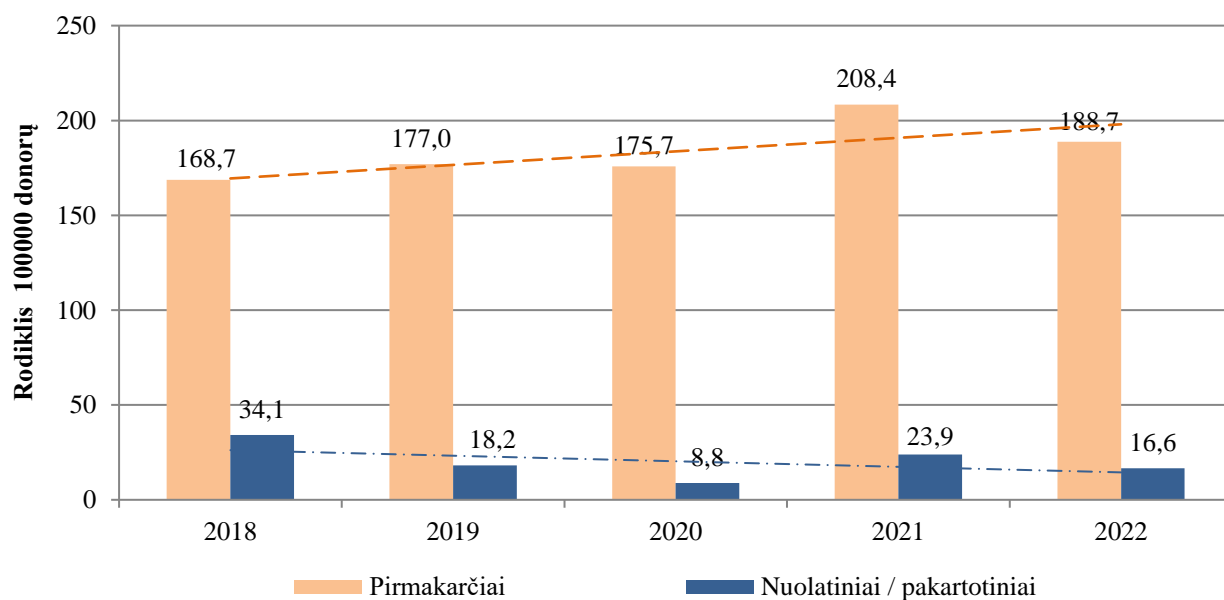
2022 m., palyginti su 2021 m., padidėjo HCV ir ŽIV infekcijų žymenų dažniai: ŽIV infekcijos žymenų dažnis padidėjo ir tarp pirmakarčių (nuo 9,5/100 tūkst. donorų iki 17,2/100 tūkst. donorų), ir tarp nuolatinių / pakartotinių donorų (nuo 6,5/100 tūkst. donorų iki 8,3/100 tūkst. donorų), HCV infekcijos – tarp pirmakarčių donorų (nuo 189,4/100 tūkst. donorų iki 274,5/100 tūkst. donorų) (27–30 pav.).

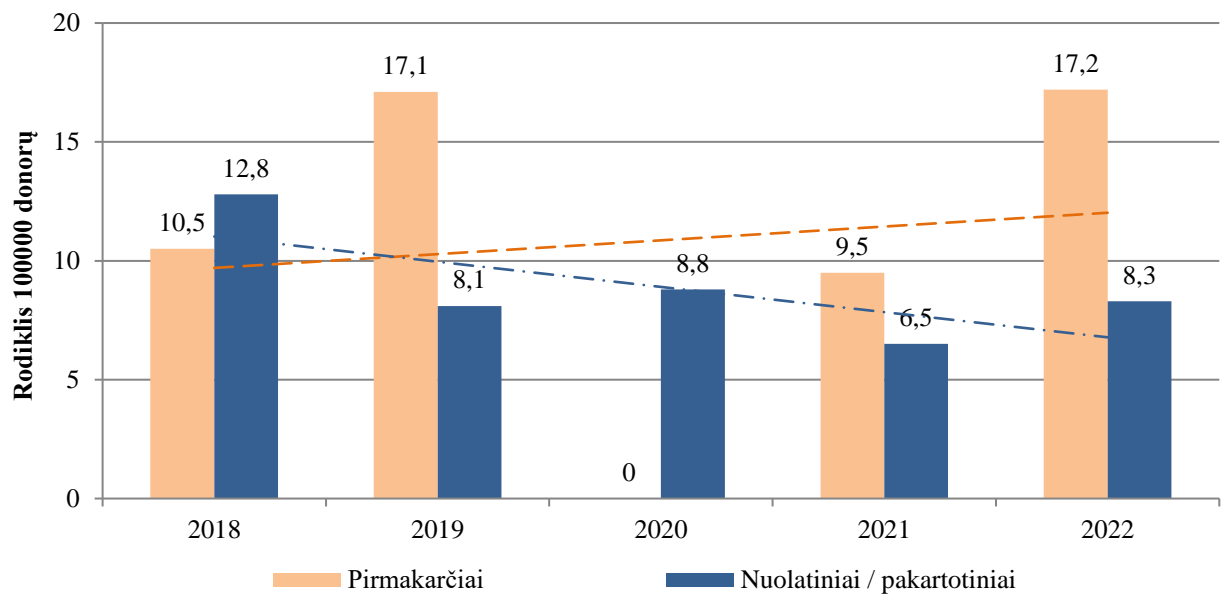
27 pav. Anti-HCV ir HCV RNR dažnis tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių kraujo donorų 2018–2022 m.

28 pav. HbsAg ir HBV DNR dažnis tarp pirmakarčių ir nuolatinųjų / pakartotinių kraujo donorų 2018–2022 m.

29 pav. Anti-TP dažnis tarp pirmakarčių ir nuolatinųjų / pakartotinių kraujo donorų 2018–2022 m.

30 pav. Anti-ŽIV1/2 ir ŽIV RNR dažnis tarp pirmakarčių ir nuolatinių / pakartotinių kraujo donorų 2018–2022 m.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos kraujo donorystės įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. V-2297 „Dėl neatlygintinos kraujo donorystės propagavimo 2021–2025 metų programos patvirtinimo“.
3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1998 m. gruodžio 7 d. įsakymas Nr. 713 „Dėl kraujo donorų registro nuostatų patvirtinimo“.
4. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. vasario 4 d. įsakymas Nr. V-84 „Dėl kraujo ir kraujo sudėtinių dalių donorų sveikatos tikrinimo ir donorų kraujo ir kraujo sudėtinių dalių paėmimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. V-1060 „Dėl kraujo ir jo sudėtinių dalių donorų ištyrimo dėl infekcijų žymenų tvarkos aprašo patvirtinimo“.
6. PSO Pasaulinės kraujo saugos duomenų bazės 2021 m. ataskaita. Prieiga per internetą: <<https://www.who.int/publications/i/item/9789240051683>>.
7. PSO informacinis pranešimas. Prieiga per internetą: <<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blood-safety-and-availability>>.